

Emek Sömürüsüne Karşı Kadın Direnişi ve Komünal Ekonomi

Sevda Karaca

İşçi Kadınların Direniş Yılı:
Konuşmamız Gereken Şeyler
Var

Özgül Saki

Ücretli/Ücretsiz Emek
Kıskacında Kadınlar,
İktidardan da Erkeklerden de
Alacaklı...

Misqal Devrim

Nan'ın Yurdunda
Nansız Kalmaya
Hayır!

Oya Açan

Sarsılan İktidar
ve Cinnet Hali...

Jin Dergi Ekibi

Gültan Kışanak ve Hülya
Osmanağaoğlu ile Yükselen
Kadın Mücadelesini Konuştuk

İÇİNDEKİLER

1

İşçi Kadınların Direniş Yılı: Konuşmamız Gereken Şeyler Var

Sevda Karaca

9

Ücretli/Ücretsiz Emek Kıskaçında Kadınlar İktidardan da Erkeklerden de Alacaklı...

Özgül Saki

16

Nan'ın Yurdunda Nansız Kalmaya Hayır!

Misqal Devrim

23

Sarsılan İktidar ve Cinnet Hali...

Oya Açıan

28

Gültan Kışanak ve Hülya Osmanağaoğlu ile Yükselen Kadın Mücadelesini Konuştuk

Jin Dergi Ekibi - Söyleşi

İşçi Kadınların Direniş Yılı: Konuşmamız Gereken Şeyler Var

Sevda Karaca-19 Ocak 2025

Her birimiz 10, 20, 30 yıllık işçileriz. Yine de ucuz işçi olarak görülmeye, asgari ücret almaya devam ettik. Sıcak pres makinelerinde conta üretiyoruz. Yanan ellerimiz, yüzümüze sıçrayan sıcak çapaklarla havalandırmamız bir ortamda, sağlığımız hiçe sayılarak çalıştırılıyor

Ülkenin dört bir yanında patlak veren irili ufaklı direnişlere her gün bir yenisi ekleniyor. Bu direniş haritasında müthiş dirayeti ile parlayanlar ise büyük oranda kadın işçilerin önde olduğu direnişler. Polonez, TKIS Blind, Temel Conta... Öncesinde Özak Tekstil, Agrobay...

Kazanımla sonuçlansın ya da sonuçlanmasın kadın işçi eylemleri ve direnişleri son yıllarda daha görünür olmaya, artmaya başladı. Bunda ağırlaşan hatta vahşileşen çalışma ve yaşam koşullarının kadın emekçileri kat kat fazla etkilemesi, kadın direnişlerinin kadın emekçilere güç ve cesaret vererek bir silsile yaratması, sanayi havzalarında bir mücadele deneyiminin de birikmesi etkili.

Koşullara bir bakalım önce: Türkiye’de kadınların %41’i asgari ücrete bile erişemiyor, yani asgari ücretin altında çalışıyor. Daha geniş bir çerçeveden bakarsak Türkiye’de kadınlar ile erkekler arasındaki gelir uçurumu her geçen gün artıyor. TÜİK gelir dağılımı verilerine göre 2023 yılında kadınlar erkeklerden %37 daha az gelir elde etti. Ayrıntıya bakıldığında gelir farkı; yevmiyeli çalışanlarda yüzde 78, kendi hesabına çalışanlarda yüzde 29, ücretli ve maaşlı çalışanlarda yüzde 22. Gelirin kadın ve erkek arasında en çok yakınsadığı çalışma biçimi ücretli ve maaşlı çalışanlar olduğu görülüyor ama yine de aradaki %22’lik

fark oldukça büyük. DİSK-AR Temmuz 2024 raporuna göre tahmini 7 milyon kadın çalışanın %61,4'ü asgari ücretin altı ve asgari ücretin %20 fazlası ücretler ile çalışıyor. Yani asgari ücret kadınlar için standart ücret.

Buna bir de kadınlara reva görülen korkunç koşulları ekleyelim. Hakaret, aşağılama, şiddet, taciz, uzun saatler çalıştırma, hak gaspı kadın işçiler için işyerlerinde normal hale getirilmeye çalışılıyor. Çoğu fabrika işçi kadınlar için şiddet yuvası haline gelmiş durumda. Kadınların 'mecburiyetleri' patronlar için keyfiyete dönüştürülüyor. Ülkede işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri genel olarak patronlar için gereksiz bir maliyet kalemi olarak görülüyor ama özellikle kadınların ağırlıklı olarak çalıştıkları işkollarında işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerine bir kuruş bile ayırmak istememeleri kadınların meslek hastalıklarının, iş kazalarının ve hatta iş cinayetlerinin görünmez mağdurları haline gelmesinin de en önemli nedeni.

Bu korkunç tabloya bir de iktidarın Orta Vadeli Program ile derinleştirdiği yoksulluğu, geçim derdini ekleyelim. Geçinmenin imkansız hale geldiği koşullarda patronlar kadınların çalışıp eve ekmek götürme zorunluluğunu kendileri için kadınlara her türlü eziyeti reva görme hakkına çevirmek istiyor. İşyerlerinde işsizlik tehdidi büyüyor, zam dönemlerinde 'Biz bir aileyiz' sözüne daha çok bel bağlayan patronlar, bu aile söylemi ile kadınları tıpkı kendi ailelerinde olduğu gibi işyerlerinde de yükü en çok sırtlanmak zorunda olanlar haline getirmek istiyor.

Havanın en soğuk olduğu, rüzgarların en sert estiği sanayi bölgelerinde, yüz binlerce işçinin sürgit çalıştığı fabrikaların önlerinde 2024 boyunca direniş ateşleri yakılmasına sebep olan koşullar böyle. Direnişteki işçilerin dilinden en çok "insanca çalışmak istiyoruz" cümlesinin yükselmesi bu korkunç koşullara karşı en temel talebin ne olduğunu da gösteriyor.

Bu korkunç koşullar karşısında sanayi havzalarında sendikalaşma eğilimlerinin arttığını gözlemliyoruz. Yasalara baksak, iktidarın diline doladığı 'özgürlükleri genişlettik' hamasetine baksak sendikalara üye olmak e-devlet'te bir tık kolaylığında. Gerçekte ise sendikal hakları kullanabilmek için ilmek ilmek dokunan bir mücadele, iş yeri önünde direniş, sendikanın tanınması için hukuki ve fiili mücadele, bu uzun soluk gerektiren mücadelelerde de işçilerin birliğinin hiç bozulmadan korunması gibi çok çetrefilli bir yol var.

Ağır alışma koşulları yüzünden, aynı fabrikada çalışırken bile bir kez olsun birbirinin yüzlerini görmemiş işçi kadınlara; birbirlerine bir vardiya amirinin hakaretinden, ay sonunu eksi bakiyeyle gören czdanlarından, insan kaynakları masalarında önlerine konan fesih bildirimlerinden tanıdıklar. Sendikal haklarını kullanmak istediklerinde karşılarına dikilen engeller karşısında, sadece örgütlenmenin, sendikaya ye olmanın yetmediğini, yasal hakları kullanmak için bile birlik olarak direnmek gerektiğini öğreniyorlar.

Kadın işçileri hem sendikalaşmaya hem de direnişe geçmeye iten sebepler erkek işçilere göre daha farklı. Bant başında, kulaklarında çınlayan hakaretler, sürekli aşağılanma, insan yerine konmama kadınlara istisnasız her direnişte ‘işte direnişe çıkmamıza neden olan şey’ diye anlattıkları meseleler. İnsan onurunu ayaklar altına alan bu hakaretlere, fabrika içinde çok konuşulamayan tacizler ve şiddet de eşlik ediyor. Kadınlara biliyor, yüksek sesle dile getirmek ise ancak direnişte belli bir süre geçirip güçlendikten sonra mümkün olabiliyor.

Kadınlara direnişe geçiren meselelere ilişkin bu anlattıklarımı çok güzel özetleyen bir aktarım paylaşmak istiyorum sizlerle. Bu yazı yazılırken direnişlerinin 40. gününde olan Temel Conta fabrikasından bir kadın işçinin anlattıklarını... İşte kadın direnişlerinin zeti:

Temel Conta Direnişi: Kadınlara Neden Direnir’in zeti

şöyle anlatıyor Temel Conta’da direnen kadın arkadaşımız süreci: “Biz kadınlara sürekli bulunduğumuz yeri evimiz gibi düşünüp toparlamaya çalışırız. Belli bir süre sonra o kadar benimseriz ki bulunduğumuz yer evimiz olur. Evde bir kadın olarak gösterdiğimiz fedakarlık iş yerimizde de devam eder. Buna patronun ‘biz bir aileyiz’ yalanı eklenince iş yeri de evimiz olur. O ailenin bir ferdi olmadığımız gerçeği, patronun karşısına zam için çıktığımızda ortaya çıkar ve ‘işinize gelmiyorsa kapı orada’ sözüyle bir uyanış olur.

Bizim uyanışımız da böyle başladı. ‘Artık yeter!’ dedik. ‘Emeğimizin karşılığı bir asgari ücret olamaz’ dedik ve Petrol-İş Sendikası Aliağa şubesi’nde rgtlendik.

Normalde pres işi ‘erkek işi’dir, biz kadın işçiler elimizden gelen gayreti gösterdik ve o işin ustası olduk. Her birimiz 10, 20, 30 yıllık işileriz. Yine de ucuz işçi olarak görülmeye, asgari ücret almaya devam ettik. Sıcak pres makinelerinde conta üretiyoruz. Yanan ellerimiz, yüzümüze sıçrayan sıcak apaklarla havalandırmasız bir ortamda, sağlığımız hiçe sayılarak çalıştırılıyor.

Biz yıllık izinlerimizi planlayıp kullanamayız. Çünkü işverenin işi her zaman acildir ve önemlidir. İşveren istemediği takdirde bize yıllık izinlerimizi vermez. Hepimizin içeride birikmiş yıllık izinleri var. Hiçbiri istediğimiz tarihlerde izin kullanmadık. Eşlerimizle aynı anda izne çıkamadık. İşverenin uygun gördüğü tarihlerde birer hafta sırayla izne gönderildik.

2024 yılında 1500 lira olan yakacak yardımı dışında hiçbir sosyal hakkımız yoktu. Onu da 3 taksitle verdiler. EYT'den emekli olan arkadaşlarımıza emeklilik tazminatları 8 ile 12 ay arasında taksitlere bölünüp ödendi. Bugüne kadar kimse el sıkışıp da iş yerinden ayrılmadı. Herkes mahkeme kapılarında işverenle uğraşmak durumunda kaldı. Şimdi duyuyoruz ki bilmediğimiz ne çok hakkımız varmış, haklıyken bile bizi haksız gösterip faydalanmışlar. En çok ağrımıza gidense patronun 'işe yaramaz işçiler, Allah topunuzun cezasını versin' sözleri oldu. Bu işçi düşmanı tutum ve sözler bize bu gidişata dur demenin, bu kölelik sisteminden kurtulmanın vaktinin geldiğini gösterdi.

Sendikaya üye olunca da aynı tutum devam etti. Sendikaya üye olanların izinleri iptal edildi, hastane için randevu aldığımızda izin verilmedi, önceden bildirilmiş izinler de iptal oldu. Gerekçe de açık bir dille söylendi: 'Sendikaya üye olmayacaksınız.'

Soruyoruz sendikada örgütlenmek anayasal bir haksızlığa neden işveren tarafından böyle zorbalığa maruz kalıyoruz? Bu zorlamalar bizi durdurdu mu? Hayır. Daha da hırslandırdı, daha da güçlü hissettirdi. İstifa etmedik, vazgeçmedik. Hasta olup işe gitmezsek tutanak tutma, savunma yazdırma gibi baskılara maruz kaldık. Polonez işçilerinin uğradıkları haksızlıkları her zaman konuşup üzüldük ama mücadeleleri bize ışık oldu. Demek ki bir şeyler mücadele etmeden kazanılmıyor."

Kamuda Tasarrufa Karşı Mücadelede Kadınlar En Önde

OVP, 12 Kalkınma Planı, strateji planları, aileyle çalıştayları derken kadın ve çocukların ne kadar hakkı kaldıysa sermayenin karı, iktidarlarının bekası için göz konuldu. Aileyle uyumlu iş yaşamı adı altında ucuz, güvencesiz, esnek çalışma planları kamuda tasarrufla birleştirildi. Tasarruf tedbirleri kapsamında kamu kreşleri özelleştirildi, lojmanlar kapatıldı, çocukların servis hakları kaldırıldı. Özellikle belediyelerde kadın çalışanlara 'fazlalık' muamelesi yapıldı. Ana muhalefetin belediyelerinde bile kadın emekçilere reva görülen muamele 'eve dönün' anlamına geldi. Ama tüm bunlara karşı harekete geçen kadınlar da vardı.

Ege Üniversitesi'nde kurum kreşinin kapatılması kararı ve sonradan özelleştirilmesi; hastanede çalışan kadınların, örgütlü sendikaların mücadelesiyle püskürtüldü. Kreş taşeronu devredildi zaten yüksek olan kreş ücretleri daha da yükseltildi. Sağlık emekçisi kadınlar daha güçlü ve daha örgütlü mücadele gerekliliğini tartışıyor şimdi.

Belediye emekçileri kamuda tasarruf adı altındaki yıkım programının üstüne bir de iktidarın 'silkeleyin' çağrısıyla belediyelerin karşı karşıya kaldığı borç yüklerinin ağırlığı altında eziliyor. Özellikle kadın belediye emekçileri bu süreçte iki kat ezildi. Bu yüzden de belediye emekçilerinin eylemlerinde ön safta yer aldılar.

Konuşmamız Gereken Bazı Meseleler

Bütün bu direnişler devam ederken kadınlar, dirayetlerini korumak için ekstra çaba sarf etmek zorunda. Aile baskısı, toplumsal baskı, patron baskısı, devlet şiddeti karşısında bir kadın olarak direniş alanını terk etmeme çabası büyük bir inat meselesi haline geliyor. Sendikaların kadınların bu özgün zorluklarını görüp bilerek tutum alması, kadınların bu baskılar karşısında güçlendirilmesi için özgün çalışmalar yapması gerekiyor. Tablo pek böyle değil. Sendikal örgütlenme çalışmaları içerisinde, eylem, direniş ve grevlerde aktif olarak yer alan, hatta öncü olan kadınların, direnişler sonrasında kendi yaşamlarına 'sessizce' çekildiğini gözlemliyoruz.

İşçi mücadeleleri içerisinde yer alan kadınların yaşadığı fişlenme tehdidi, 'ahlaki gerekçe' olarak lanse edilen kodlarla işten atılma korkusu, aile baskısı, yalnızlaştırma, sendikal mobbing, direnişlerde maddi desteklerin yetersiz kalması ya da hiç olmayışı, ev içi bakım emeği yükünün kadınlara direniş süreçlerinde daha fazla dayatılması gibi durumlar, direnişlerin kadınların yaşamında dönüştürücü bir etkisi olmasına engel oluyor. Direnişler bittikten sonra özellikle kadınlar ağır ekonomik yüklerle ve aile baskısıyla baş başa kalıyor. Sendikaların kadın işçilerin örgütlenmesindeki zayıflığı ve kadın işçilerin mücadele araçlarının eksikliği bunu besliyor.

İstisnai örnekler var elbette, ancak genele sirayet etmediği için kadın işçilerin örgütlü grev, direniş gibi süreçlerde yer almalarına rağmen neden kalıcı ve dönüştürücü bir örgütlenmenin içinde yer alamadıklarını konuşmamız lazım. Çünkü önümüzdeki dönem yeni işçi direnişlerine gebe.

Çalışma koşullarının ağırlaştığı, enflasyonun yükseldiği, ücretlerin geçimi sağlamadığı bu kriz koşullarında işçi eylemlerinin ve kadın işçilerin mücadele eğiliminin artacağını öngörmek zor değil.

İşçi hareketinin bütünlüklü mücadelesine bağlı olan, ancak özel talepleri ve örgütlenmeleriyle işçi hareketinin gelişmesine ve kök salmasında vazgeçilmez bir rolü olan işçi kadın hareketinin bu yükselen dalga içindeki konumunu nasıl yükselteceğimizi, gücünü arttırmak için yapacağımız hamleleri belirlemek, acil bir konu olarak karşımızda duruyor.

Konuşmamız Gereken Bir Şey Daha Var: Aile Yılı İlanı Sadece Muhafazakarlık Meselesi Mi?

AKP 2025 yılını Aile Yılı ilan etti. Sermayenin krizlerinin yarattığı toplumsal sorunları aileye, aile içinde de kadınların sırtına yüklemek istiyor. Emekçi ailelerin hayatını idame edemez hale geldiği ağır geçim koşullarında, tüm kamusal hizmetlerin piyasalaştırıldığı, eğitimden sağlığa tüm hizmetlerin parayla alınır satılır hale getirildiği, toplumda rıza oluşturmak için dine dayalı gerici muhafazakarlığa bizzat devlet eliyle güç kazandırıldığı bu dönemde kadına aile içinde, toplum içinde yara bandı olma görevi veriliyor.

AKP döneminde kadının aile içinde tanımlanmasının, tüm haklarından yoksun bir “doğum makinesine” dönüştürülmek istenmesinin, giderek vahşileşen şiddetin hedefi haline getirilmesinin ekonomi-politik nedenleri var.

Bugün nüfus öngörülerine bakıldığında Türkiye nüfusu önümüzdeki 40 yıl içinde hızla yaşlanacak. Bu durum istatistiklere de yansıyor. 11. ve 12. Kalkınma Planlarında yaşlanan nüfusun risklerine dikkat çekiliyor ve genç-dinamik nüfus yapısının korunması temel bir hedef olarak belirleniyor. Ucuz emeğe dayalı çalışma rejimini ve uluslararası sermayeye pazarlanacak “genç, çalışabilir nüfus potansiyelini” tehdit altında gören AKP'nin tüm hamleleri de bu eğilimleri tersine çevirmeye yönelik.

Aile işte bunun için çok kritik. Bir yandan derinleşen yoksulluk sorununun “yönetilebileceği” bir araç, bir yandan da ucuz emek gücü üretiminin garanti altına alındığı, bunun tüm maliyetinin ise “ailenin özeline” yıkıldığı bir alan. AKP'nin “aile” vurgusu ucuz emeğe duyulan vahşi açlıktan kaynaklanıyor.

Aile Yılı ilanı ile evlenmeye ve çocuk doğurmaya yönelik “havuç”lar öne çıkarıldı. Çocuk başına para verme, evlilik teşvikleri, faizsiz krediler vs. Verdikleri çocuk teşvik paraları, evlilik teşvikleri çok doğumdan elde edeceklerinin yanında deveye kulak bile değil. Bir yandan da “aile desteği” adı altında kadın emeğinin tümünden güvencesizleştirilmesi süreci tamamlanacak. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Mayıs 2024'te açıkladığı “Ailenin Korunması ve Güçlendirilmesi Vizyon Belgesi ve Eylem Planı” iktidarın doğum izni süresini

uzatmayı da kapsayan özellikle maddi desteklerle çocuk doğurmayı teşvik edecek bazı adımlar atmanın hazırlığında olduğunu göstermişti. “Kadınlar ev ve iş hayatı arasında tercih yapmak durumunda kalmasın” sözleriyle pazarlanan, kadınlar için düşük ücret ve güvencesizlik anlamına gelen esnek çalışma saatleri, yarı zamanlı çalışma modelleri üzerine bakanlıklar arası ortak bir çalışma yürütüldüğü de açıklandı. İktidar, tüm çalışma hayatını esnek ve güvencesiz hale getirme planını “kadınların güçlenmesi, ailenin desteklenmesi” yalanıyla sunuyor. Bu, tüm emekçiler için açık bir saldırı planı. Ama özellikle kadın emekçiler için büyük bir yıkım demek.

Aile Yılı’nda ne olacak söyleyelim. Kadınların kendi bedenleri üzerinde karar verme haklarının önümüzdeki dönem daha da saldırgan ve zora dayalı yöntemlerle gaspına şahit olacağız. Çalışma hayatında kadınlara reva görülen vahşet de artacak. AKP iktidarı ve gerici ittifakları, önümüzdeki dönem kadınlara yönelik saldırılarını daha da yoğunlaştıracak ve kadınların öfke ve isyanını bastırmak için daha baskıcı yöntemlere başvurmaktan çekinmeyecek.

Ailede yoksulluk var, her geçen gün derinleşen. Kadınlara ve çocuklara yönelen vahşileşen şiddet var. Ailelerin barınma, sağlık, sosyal destek, eğitim, geçim derdi var. Dört kişilik bir ailenin en az 69 bin lira bir gelire sahip olması gerekirken ülkenin yarısı 2025 yılında, hanede bir kişinin çalışması durumunda 22 bin 104 lira ile hayatını sürdürecektir. Merkez Bankası verilerine göre, Türkiye’de çalışanların yarısına yakınının asgari ücret aldığını da belirtmek gerekiyor tam da bu noktada. Ailede olmazı olur, yetmezi yeter yapma yükü yüzünden boğulan kadınlar var. Türkiye’de kadın işsizliği, AB ve OECD ülkelerinin 2 katından fazla. Geniş tanımlı kadın işsiz sayısı 4,5 milyon civarında iken 12 milyona yakın kadın; ailevi, kişisel nedenler ve ev işleri dolayısıyla çalışma hayatına katılamıyor. Çalışan kadınların ise yüzde 30,8’i kayıt dışı çalıştırılıyor. Önümüzdeki dönem ailelerin geçim derdi nedeniyle kadınların iş arayışlarının artacağı açık. Kayıt dışı ve güvencesiz çalışmanın artacağı da... Çocuk, yaşlı, engelli bakımı çok büyük bir dert, kreş yok, özelleştirilen engelli bakım merkezleri rant ve şiddet yuvası haline gelmiş durumda, yaşlılar için hiçbir olanak yok. Kapılar üstüne çekilip evlerde yalnız başına bırakılacak çocuklar, engelliler, yaşlılar her türlü istismara, tehdide açık.

Bugün kadına yönelik artan şiddetle asgari ücretin insanca yaşanacak seviyeye çıkarılması talebi arasında, kadınların bağımsız bir hayat kurması için somut taleplerimizle güvenceli iş talebi arasında, kadınların boşanma haklarına ilişkin taleplerimizle çocuklara ücretsiz kreş, engellilere kamusal ücretsiz bakım, yaşlılara

emekli maaşlarının insanca yaşanacak ücret talepleri arasında doğrudan, açık bağlar var. Kadın işçilerin direnişlerinde bu taleplerin iç içe geçmesi bir tesadüf değil. Kadın hareketinin de bu iç içeliği daha çok tartışması, bu talepler arasındaki zorunlu bağı daha çok öne çıkarması gerekiyor. Mücadelemizin dinamiklerini buralardan kurmaya, böyle zorba bir hayatla tek başına baş etmek zorunda bırakılan milyonlarca kadını mücadelenin bir öznesi haline getirebilmek için bu genişlikte bir talepler silsilesi oluşturup örgütlenmeye ihtiyacımız var.

Ücretli/Ücretsiz Emek Kıskacında Kadınlar İktidardan da Erkeklerden de Alacaklı...

Özgül Saki-19 Ocak 2025

Hem Zapatista topraklarındaki kadınlar hem de Rojava'daki kadınlar, verdikleri mücadelenin gururu ve özgüveni ile mücadelelerine devam ederken patriyarkayı tamamen yıkmak için daha çok yolumuz var diyorlar... Öyleyse yolumuz açık olsun...

Bir ülkenin merkezi bütçesi o ülkedeki siyasi iktidarın sınıfsal tercihlerini gösterdiği gibi aynı zamanda kadın ve erkek söz konusu olduğunda kimin tarafında olduğunu da gösteriyor. 21 Aralık'ta iktidarın oyları ile kabul edilen 2025 Merkezi Yönetim bütçesi de bize bu bütçenin; sermaye yanlısı, savaştan tarafa ve kadınların yok sayıldığı bir bütçe olduğunu bir kez daha gösterdi.

Oysa kadınlar çok uzun süredir toplumsal cinsiyet eşitliği esasına göre, cinsiyetçi iş bölümünün ortadan kaldırılmasını hedefleyen bir bütçe için mücadele ediyorlar.

Yerleşik toplumsal cinsiyet rollerini sosyoekonomik sistemin yapısal özelliklerine rağmen dönüştürmeyi hedefleyen, köklü sistemsel dönüşümü mümkün kılan politikalardan bir tanesi de toplumsal cinsiyet esaslı bütçe mücadelesidir.

Ne yazık ki son kabul edilen merkezi bütçede toplumsal cinsiyet kavramı hepten inkar edildiği gibi, kadınların güçlendirilmesi şöyle dursun, sürekli ailenin güçlendirilmesi vurgusuyla donanmış bir metin olarak tarihe geçti. Kadını devletin, erkeğin himayesinde,

bağımlı bir varlık olarak tanımlama politikaları bütün bütçe metninin neredeyse tamamına yayılmıştı. Şöyle ki:

“2025 bütçesi 22 yıllık AKP iktidarlarının daha önceki bütçeleri gibi toplumsal cinsiyet esaslı bir bütçe değildir. Kadın cinayetlerinde rekor artışlar yaşanırken, kadına yönelik şiddetin önlenmesi talebi için ülkenin dört bir yanında kadınlar sokağa çıkmışken, iktidarın Meclis’e sunduğu bütçede “ailenin korunması ve güçlendirilmesi” için 16 milyar 666 milyon 881 bin lira, ‘kadının güçlendirilmesi’ için ise 5 milyar 941 milyon 139 bin lira ayrıldığını görüyoruz. 2025 Bütçesi’nde “kadının güçlendirilmesi” için ayrılan pay, toplam bütçenin on binde 3’ü kadardır. Merkezi yönetim bütçesinin dağıtıldığı 67 program arasında ailenin korunması 41’inci sırada, kadının güçlendirilmesi ise 57. sırada yer almaktadır. ‘Kadının güçlendirilmesine’ ayrılan bütçe ‘turizmin geliştirilmesi’, ‘ölçme, seçme, yerleştirmeden’ sonra geliyor. Ayrılan bütçeyi kadın nüfusu ile karşılaştırdığımızda bir kadına yıllık yaklaşık 139,3 TL, günlük ise 38 kuruşluk bir bütçe düşüyor.”^[1]

Kadınların bütçeden aldığı pay her yıl biraz daha azalırken silahlanmaya ayrılan pay, diyanete aktarılan meblağ sürekli artırılıyor. Diyanet İşlerine kadın ve aileyi korumak için dinî rehberlik işleri verildiğinden beri gizli kapaklı yürütülen anlaşmalarla hem Millî Eğitim Bakanlığındaki protokollerle hem de Aile Bakanlığı protokolleriyle Diyanet İşlerinin insafına bırakılıyor kadınlar. Ayrıca sadece 4-6 yaş Kur’an kursu için Aile Bakanlığı bütçesinden Diyanete aktarılan pay tam 43,1 milyon! Farklı projeler nedeniyle yine aile bakanlığı bütçesinde diyanete aktarılanları da eklersek 70 milyona varıyor kadınlardan çalınan miktar. Üstelik Diyanet İşlerinin bütçesi 6 bakanlığın bütçesinden daha fazla olduğu halde yetmiyor, Aile Bakanlığı bütçesinden, Eğitim Bakanlığı bütçesinden de pay ayrılıyor. Bu bütçe döneminde gördük ki iktidar tüm bakanlıklarıyla, diyanetiyle kadınların emeğine göz dikmiş, tüm kurumlarıyla LGBTİ nefretini körükleyip varoluşlarına saldırırken kadınları aileye kapatmayı hedeflemiştir.

Özetle Kadınları esnek, güvencesiz çalışmak zorunda bırakan; hane içindeki emeğine karşılıksız el koyan, kadının emeğini, kimliğini yok sayan, kadınları erkek şiddeti karşısında korumasız bırakan, kamusal anadilde hizmeti suç sayan bu iktidarın bütçesi ayrımcı, inkarcı ve cinsiyetçi. Dolayısıyla, bu bütçede kadınlara vad edilen hiçbir şey yok.

Aslında AKP aileci politikalar kapsamında hemen her yıl ‘en az 3 çocuk, boşanmaların zorlaştırılması, evliliğe teşvik, kürtajı yasaklama girişimleri’ gibi, kadını eş ve annelik dışında yaşamda bağımsız bir kişi olarak varoluşunu yok sayan engelleyen kampanyalar

başlatıyor.[ii] Ayrıca çalışma yaşamında “aile ve iş yaşamını uyumlulaştırma” adı altında cinsiyetçi işbölümünü kalıcılaştıran, istihdamda kadın emeğini değersizleştiren düzenlemelerini sürekli güncelliyor. 2013 yılında Feminist Politika dergisinin 18. sayısındaki şu satırlar AKP iktidarının bu konudaki ısrarını gösteriyor:

“2008’de üç çocuk dayatmasını gördük. 2008 yılında yürürlüğe giren SSGSS yasası ile kadınlar ya babaya ya da kocaya bağımlı olarak aile içinde yaşamaya mahkûm edildi. Derken bakanlığın adından “kadın” çıktı. Bunları aile ve ev kadınlığı eğitim programları, kürtajı yasaklama denemeleri ve yeni kürtaj düzenlemeleri izledi. “Aile ombudsmanlığı” düzenlemesiyle boşanmak isteyen kadınlara yönelik bir engelleme mekanizması başlattı. Son dönemde art arda gelen haberler, artık evlilik ve aile kısıkcının iyice daraldığını gösteriyor: Boşanmaların rapora bağlanması, evlenen öğrencilerin kredi borçlarının silinmesi, 25 yaşından küçük evli çiftlere verilecek krediler, “kızlı erkekli” yaşayan evlere başbakanın tek sözüyle yapılan baskınlar...”

Ancak iktidarın her koldan kadınların kazanımlarına saldırıları artarken feminist mücadele, savaşa karşı mücadele, erkek şiddetine karşı mücadele tüm dünyada olduğu gibi bu topraklarda da yükseliyor.

Tayyip Erdoğan ‘en az üç çocuk dayatması’ni ilk defa 2008’de ifade etti, aradan 17 yıl geçti, ne yapsalar hedeflerine ulaşamadılar. Kadınlar artık sadece aile içinde tanımlanmaya, erkeklerin ve devletin varoluşları üzerinde tahakküm kurmalarına hayır diyor, ‘makbul kadın’ olmaya itiraz ediyor. Nitekim şiddet yuvası haline dönen evlilikler kadınlar tarafından sonlandırılıyor, doğum oranları gittikçe düşüyor. 13 Ocak’ta, 2025 Aile Yılı tanıtım toplantısında Tayyip Erdoğan ve Aile Bakanı Mahinur Göktaş’ın söyledikleri iktidarın bu politikalarının iflas ettiğinin de itirafı aslında. Evlilikleri teşvik için kredi vaadinin aynı zamanda borçlandırma anlamına geldiği çok açık, çocuk yardımı diye ifade ettikleri miktarlar çocukların iki günlük masrafını bile karşılamıyor. Zaten kadınlar artık sadece anne, sadece eş olarak tanımlanmak istemiyor; her türlü ilişkide eşit özgür saygın bağımsız bir birey olarak tanınmak istiyorlar. Bu nedenle de bu politikaları da işe yaramayacak olmasına rağmen, kadınların bedenleri üzerinde devletin ve erkeğin denetim kurmalarını meşrulaştırarak erkek şiddetini artırma riskini artıracığı oldukça aşikar.

Asgari Ücret Feminist Bir Meseledir...

Patriyarkal kapitalizmin; toplumsal, siyasal, ekonomik yaşamın erkekler ve sermaye lehine muhafazakar kodlarla dizayn etme politikalarının bir başka veçhesi ise istihdam ve ücret politikaları.

Asgari ücret, aile ücreti gibi kavramların tarihsel arka planında işgücünün yeniden üretimi sorununa çözüm bulma ve tabii ki 1830'lerden 1860'lara kadar tüm Avrupa'da köklü değişimlere neden olan sınıf mücadelelerinin kazanımları saklıdır.

Kadınların bağımsız bir kişi olarak toplumsal yaşamda varolmasının aileyi tehdit ettiği fikrinin hemen hemen her tarihsel kesitte erkekler tarafından öne sürüldüğünü biliyoruz.

1847'de İngiltere parlamentosunda çalışan kadınların mesai saatleri üzerine tartışmalar sırasında şuna benzer görüşler sürekli kürsülerden dile getiriliyordu;

“Kadınlar çalışmakla kalmıyor, erkeklerin yerlerini işgal ediyorlar; çeşitli kulüp ve dernekler kuruyor, erkek cinsine düşen imtiyazları yavaş yavaş ele geçiriyorlar.”

1867'de Çocuk İstihdam Komisyonu toplantısında ise şöyle söyleniyor.

“Sabah sekizden akşam beşe kadar çalıştırılan (evli kadınlar) eve yorgun ve tükenmiş olarak dönmekte, haneyi rahat edilir hale getirmek için daha fazla çaba göstermek istememektedir. Erkek eş eve döndüğünde içeride rahat edemez, ev pistir, yemek hazırlanmamıştır, çocuklar yorgun ve kavgacı, eşi ise pasaklı ve kederlidir; evi o kadar nahoştur ki meyhaneye gidip ayyaş olmaktan başka şansı kalmaz.”^[iii]

Üzerinden iki yüzyıl geçmesine rağmen erkekler aynı öfkeyle benzer konuşmaları TBMM kürsüsünden de büyük bir rahatlık ve pervasızlıkla yapabiliyorlar.

Hepimizin çok iyi bildiği gibi sadece iktidar yanlısı zeminlerde olmuyor tabii ki böyle tartışmalar. O dönemde Enternasyonel İşçiler Birliği'ne üye kadın işçiler oy kullanma hakkı, eşit ücret, serbest aşk, ev içi kölelik, birlik içindeki erkek egemenliği üzerine hararetli tartışmalar içindeydi. Bizim için hiç şaşırtıcı olmayacak biçimde bu yüzden sık sık birlikten ihraç edilmeleri isteniyordu.

Aradan iki yüzyıl geçti ama hala kapitalizmin ve patriyarkanın ihtiyaçları doğrultusunda bir toplumsal yaşam iktidarlar tarafından kadınların hayatları pahasına inşa edilmeye çalışılıyor.

Hele kriz dönemlerinde kadınların omuzlarındaki yükü artırdıkça artırıyorlar. Bugün Asgari ücretin artık ortalama ücret haline gelmesinin, halk kesimlerinin büyük çoğunluğunun açlık sınırı altında bir gelire mahkum edilmesinin hiç kuşkusuz kapitalizmin çoklu krizi ile doğrudan bağı var. Kapitalizm kendi krizlerini daima savaştı, sömürgeci politikalarla ve aileyi yücelterek aşmaya çalışmıştır. Bugün de AKP iktidarı benzer biçimde içinde bulunduğu krizi sömürgeci savaş politikaları ve ailenin güçlendirilmesi ile kadın ve çocuk emeğine el koymayı meşrulaştırma politikaları ile aşmaya çalışıyor.

Aralık Feminist Kolektif'in ücret politikaları üzerine yaptığı değerlendirmelerde yazdığı gibi:

“Asgari ücret feminist bir mesele. Çünkü ücretli emek piyasasına dahil olan kadınların çoğu asgari ücret bandında veya altında ücret alıyor. Asgari ücretin “zorunlu ihtiyaçlara” dahi yetmediği bu düzende, gündelik hayatın devam etmesi için hem kadınlardan güvencesiz işlerle hane gelirine dahil olması hem de ev içindeki tüm yeniden üretim ve bakım sorumluluğunu, ne kadar artarsa artsın, kesintisiz üstlenmesi bekleniyor. TÜİK İşgücü istatistikleri 2023 yılında ev işleri nedeniyle iş gücüne dahil olamayan 9 milyon 330 bin kişinin %100'ünün kadınlar olduğunu gösteriyor. Bundandır ki devlet de sermaye de patriyarka da kriz zamanlarında aynı şeye sarılıyor: Ailenin güçlendirilmesi. Hem işçinin biyolojik olarak üretilmesi hem de ertesi gün tekrar işe gidebilecek şekilde yeniden üretiminin sağlanması için kadınların hane içerisinde ücretsiz bir şekilde çalışmasına ihtiyaçları var.”^[iv]

Bir başka deyişle asgari ücretin belirlenme sürecinde kurulan pazarlık masasında da merkezi bütçenin hazırlanmasında da yalnızca işveren ve devlet değil patriyarka da masada yerini alıyor. İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararı alan ve 8 Mart 25 Kasım eylemlerini gözaltı, baskı, işkence ve yasaklarla durdurmaya çalışan AKP-MHP iktidarı kamu spotları ile desteklediği “Büyük Aile Buluşması” gibi organizasyonlarla Lgbti+'ları hedefe koyup hem batı karşıtı hem de islami muhafazakâr bir retoriğin içinden gelirken, aynı zamanda küresel muhafazakâr “anti-gender” söylemi ile de paralellik gösteriyor.

Sonuç Yerine...

Patriyarkal kapitalizm tüm dünyada muhafazakarlıkla, dincilikle el ele hükümünü sürdürmeye çalışırken kökleri antik döneme uzanan kadın kurtuluş mücadelesi, eşitlik ve özgürlük talebiyle sınırları aşan bir kavga veriyor. Sermayeden, devletten ve erkeklerden bağımsız olarak örgütlenmenin biz kadınlar için hayati önemi aşikar.

Fransız devriminden Paris Komünü ve Sovyet Devrimi'ne kadınlar, devrim mücadelesi verdikleri her örgütlenmede ayrı bağımsız talepleri için kendi yoldaşları ile de mücadele etmek zorunda kalmıştır.

1789'da Fransız Ulusal Meclisinde okunan İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ne karşı, metinde geçen "insan" (homme) sözcüğünün yalnızca erkeği kastetmesi nedeniyle Olympe de Gouge 1791 yılında Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ni yayımlar. Bilebildiğimiz kadarıyla kadınların siyasal ve toplumsal haklarını ifade eden bu ilk metinde şöyle sesleniyor Olympe:

"ERKEK[1], adil olma yeteneğine sahip misin sen? Bir kadın soruyor sana bu soruyu; en azından bu hakkını kenara atamazsın onun. Söyle bana? Sana kim verdi, benim cinsiyetimi ezen egemenlik hakkını? Gücün mü? Hünerlerin mi? Yaratıcıyı bilgeliğinde gözlemler; eğer cesaretin varsa yaklaşmayı istediğin doğanın içinde tüm büyüklüğüyle şöyle bir gezin, senin baskıcı gücüne kaynak oluşturabilecek bir örnek bul bana." [v]

Yine aynı tarihlerde İngiltere'den Mary Wollstonecraft'ın 1792'de yayınladığı "Kadın Haklarının Savunusu" adlı eserini de anmak gerekir.

O günlerden günümüze feministler patriyarkaya karşı bütünlüklü ve enternasyonal bir mücadeleyi ilmek ilmek örmeye devam ediyorlar. Mücadele tarihinin belli dönemlerinde sınıfsal eşitsizliklerin, sömürge topraklarında yaşananların, siyah, kahverengi, sarı deriye sahip olmanın, cinsel yönelim ve cinsiyet kimlikleri nedeniyle patriyarkanın farklı tahakküm biçimlerini farketmek, görünür kılmak için içeride de yoğun tartışma süreçleri yaşandı. Bu tartışmadan süzülen yeni kuramlar, pratikler köklü değişikliklere neden oldu, olmaya devam ediyor. Kadın kurtuluş mücadelesinin aramızdaki eşitsizlikleri farklılıkları gören bir zeminde kolektif olarak yürütülmesi, enternasyonal feminist mücadeleyi bir başka düzeye sıçratan dalgalar halinde akıp günümüze kadar getiriyor.

Bu mücadelenin toplumsal yaşamın tüm hücrelerine kadar nüfus ettiğini biliyoruz görüyoruz.

Bütçenin, ekonomi politikalarının aslında toplumsal yaşamdaki güç eşitsizliklerinin ifadesi olduğu bizim için alenen ortada olan bir gerçek.

Ancak komünal ekonomi, topluluk ekonomisi ile inşa olan bir toplumsal yaşamda kadınların emeğinin değersizleştirilmediği, cinsiyetçi iş bölümünün parçalandığı,

kadınların eşit ve özgürce toplumsal yaşamın öznesi olduğu bir gelecek tasavvuru Zapatista topraklarında ve Rojava'da hiç olmadığı kadar yakın görünüyor.

Her iki coğrafyada da bunu mümkün kılan kadınların askeri, siyasal ve toplumsal her birimde bağımsız örgütlenmelere sahip olmasının yanında güçlü bir enternasyonal dayanışmanın varlığı aynı zamanda. Hem Zapatista topraklarındaki kadınlar hem de Rojava'daki kadınlar, verdikleri mücadelenin gururu ve özgüveni ile mücadelelerine devam ederken patriyarkayı tamamen yıkmak için daha çok yolumuz var diyorlar... Öyleyse yolumuz açık olsun...

[i] <https://www.demparti.org.tr/Images/UserFiles/Documents/Editor/2024/dem-parti-2025-butcesi-muhalefet-serhi.pdf>

[ii] <https://sosyalistfeministkolektif.org/kampanyalar/sfk-kampanyalari/aile-disinda-hayatvar/kadınların-uecretli-uecretsiz-emek-k-skac-akp-nin-aile-politikalar-ve-yeni-muhafazakarlık/>

[iii] Ücret Patriyarkası, Silvia Federici, sel yay. 2022, s.111-112

[iv] <https://medium.com/@aralidfeministkolektif/asgari-%C3%BCcret-feminist-bir-meseledir-7925eb8ce28d>

[v] <https://fksd.org.tr/2020/05/06/kadinin-ve-kadin-yurttasin-haklar-bildirgesi/yazilar/>

Nan'ın Yurdunda Nansız Kalmaya Hayır!

Misqal Devrim-19 Ocak 2025

Peki ama bizler de bu kara tablo karşısında, posası çıkarılmış toplumun başında ağıt yakıp, metanet mi dileyeceğiz? Yoksa nasıl yaşamalı, ne yapmalı, nereden başlamalı sorularıyla demokratik komünal bir ekonomi inşasına girişerek çözüm mü arayacağız?

Nan'ın ana ocağında nan'sız kalan kadınların, çocukların, ailelerin, halkların anayurdunda yaşananlara bakıp anlamaya, düşünmeye, yapmaya ve yazmaya çalışmak kolay olmasa gerek. Tüm başlangıçlara, kutsallıklara, iyi güzel ve doğru olana dair ne varsa hepsine birden ana ocağı olmuş bir coğrafyanın kadınlarıyız bizler... ilk taşı atan, ilk otu toplayan, ilk ateşi yakan, ilk çömleği yapan bizim analarımız. Analarımız, buğdayın büyüüne kapıldılar; buğdayı ektiler, biçtiler, öğüttüler, mayaladılar, yoğurdular, pişirdiler ve nan'ın ocağından bir toplumsallık çıkarmayı başardılar.

Beslenme, barınma ve savunma; canlılık için olmazsa olmaz temel yaşam dürtüleridir. Bu dürtüler tüm canlı türleri için geçerlidir. Fakat kendi farkına varan doğa olarak insan, bu temel yaşamsal dürtüleri biyolojik bir olgu olmaktan çıkararak kültürel bir aşamaya getirmiştir. Beslenme, barınma ve savunma dürtüleri ikinci doğa denilen toplumsal insan için bir amip ile kıyaslandığında ihtiyaçlar ile orantılı biçimde çok da karmaşık bir hal alır. Bu ihtiyaçlar tek başına insan yavrusunun başa çıkabileceği ihtiyaçlar değildir, 'ben' dışında başka bir canlının varlığına ihtiyaç duyulur. O canlı da yavrunun ondan doğduğu ana'sından başkası değildir. Ana-çocuk ilişkisi insan türü için temel bir belirleyendir, kültürel evrimimizin başat dinamiğidir, sosyalite kazandığımız ana okuludur. Bu okulda

çocuk beslenme, barınma ve savunmayı yani yaşamayı öğrenir. Öğretmen de toplumsal ve biyolojik anadır.

Bu aşamada tarihsel yolculuğumuzu dar tutup beslenme dürtüsüne bakalım.

Bilindiği gibi insan tanımları ekseriyetle 'üretim' yapabilme kabiliyetini esas almıştır. Örneğin Homo Habilis: yetenekli insan, alet yapabilen insan anlamlarında kullanılır ya da Homo Sapiens: kendinin farkında olan, düşünen, düşünce üretebilen insan olarak kullanılır. Ve çağımızın 'ultra modern insanı(!)' için 'Homo Economicus' kavramı kullanılır. Geçmişten günümüze pozitivist bilimciliğin at gözlüğünden sıyrılıp bakmayı başarabilirsek eğer, bu tanımın hakikati perdeleyen bir tanım olduğunu görebiliriz. Kısmen de olsa bu tarihsel akışı ele alacağız.

Öncelikle ekonomi olan ve ekonomi olmayan nedir? Günümüz modern insanı için ekonomi denilen şeyin ekonomi olanla bir ilgisi var mıdır? Ekonomi kimin işidir? Sorularına Sayın Abdullah Öcalan'ın bir değerlendirmesi ile bakalım: "Ekonomi kelimesinin Yunanca anlamı 'aile yasası, ev yasası, evi geçindirme kuralları' demektir. Sözcük olarak Antikçağ Grek-Helen dünyasına aittir. Eko-nomos; ev yasası, kadının yaptığı işler, ev işleri, kadına ait işler anlamına geliyor. Ekonomos ekonomi; kadın işidir, üretime dayalıdır, ekonomist de bu işi yapandır, ekonomist ise kadındır. Ailenin maddi geçim kurallarını, çevresini, malzeme ve diğer materyallerini ifade etmektedir. Ekonomiyi sosyolojik açıdan anlamlı değerlendirmek istiyorsak, en doğru yaklaşım, ekonomi biliminin de kadın biliminin bir parçası olarak geliştirilmesi olacaktır. Ekonomi baştan beri kadının asal rol oynadığı bir toplumsal faaliyet biçimidir. Çocukların beslenme sorunu kadının sırtında olduğu için, ekonomi kadın için hayati anlam ifade eder. Namus, Eko-nomos'tan geliyor. Bunun da kadının temel işi olduğu açıktır. Kadının ekonominin merkezinde rol oynaması anlaşılır bir husustur. Çünkü çocuk yapmakta ve beslemektedir. Ekonomiden kadın anlamayacak da kim anlayacaktır! Uygar toplumda kavramı daha da genelleştirirsek, küçük toplulukların 'geçim kuralları' olarak ifade edilmesi mümkündür. Ekonomik sorun esas olarak kadının ekonomiden dışlanmasıyla başlar."

Dikkat edilirse ortada para, kar, sermaye, parabilite, hisse, çek, senet, enflasyon, faiz, derecelendirme kurulları, merkez bankası...vb gibi sayısız kavram yoktur. En sade ve doğru hali ile ekonomi evrenseldir, konusu beslenmeye dair her şeydir, yaşamı idame etmenin bilimidir. Yaşam üstü, toplum üstü, kadın üstü bir bilim değildir; bir avuç devletli,

kentli, sınıflı, iktidarlı erkeğin egemenlik sahası olan ve onlar dışında kalan ötekiliklerin anlayamayacağı bir bilim hiç değildir.

Ekonomi olmayan, ekonomi kılınıp ve kadın ekonomi dışı bırakılınca, ekonomik ve toplumsal sorunlar çığ gibi büyüdü. Şimdi bütün saha kelli felli, ne dediği pek anlaşılmayan, ama herkesin dört gözle beklediği, ağızlarından çıkan her kelime sanki evde sofraya konulan zeytin miktarını arttıracakmış gibi dinlenen, resmi verisi ve çarşı-pazarı-sofrası pek de birbirini tutmayan Homo Economicus'un çağında ve yarattığı devasa sorunlarla yaşıyoruz. Homo Economicus çağında yaşanan suni işsizlik, yapay ekonomik buhranlar, aç insanlardan oluşan devasa yığınlar, felaketler üstüne felaket yaşayan çevre, fiziksel ve kültürel soykırımlar ve daha nicesini ekleyebileceğimiz geniş bir icraat listesi var. Bu icraat listesi modern çağın insanlık için vaat ettiği refah toplumu, herkesin emeğinin karşılığını aldığı toplum, açlık ve yoksulluğun bitirildiği toplum gibi vaatlerin bir safsatadan ibaret olduğunu göstermemektedir.

Peki ama bizler de bu kara tablo karşısında, posası çıkarılmış toplumun başında ağıt yakıp, metanet mi dileyeceğiz? Yoksa nasıl yaşamalı, ne yapmalı, nereden başlamalı sorularıyla demokratik komünal bir ekonomi inşasına girişerek çözüm mü arayacağız? Ortadoğu geleneğinde bir işe başlarken o işin mutlaka bir besmelesi olmuştur, Ortadoğu bilgelik akademisi bizlere böyle bir zihni miras devretmiştir. Peki demokratik komünal ekonominin besmelesi ne olabilir?

Gerçek bir çözüm arıyorsak cevabımız yeganedir ve içimizdedir, insanı insan yapan şeydir: KOMÜN. KOMÜN; bizim hayrımız, kimliğimiz, başlangıç, çıkış ve yeniden inşa zeminimizdir. Komünden çıktık, komüne dönmek zorundayız. Komün insanlık için bir zodyak çemberidir, yaşam merkezidir, ondan başlanılan ve ona dönülen ana ilke gibidir. Hayatidir, onsuz olunamaz. Çünkü insan türü varlığını komünal yaşama borçludur. Yeni bir şeyden söz etmiyoruz. Ontolojik olarak toplumsalız. Tekil yaşamlar yaşayamıyoruz ya da kısa vadeli çıkar birliği olan geçici topluluklar bizi ayakta tutmaya yetmiyor. En olmadı, örneğin; babun sürüleri gibi salt güdüsel bir aradalık haliyle insanlaşamazdık. Varlığımızı uzayın üstünden atomun altına kadar her yere, 'kom' olarak yaşama kabiliyetimiz ve zorunluluğumuz sayesinde nakşettik. Dolayısıyla Kom'dan, komünden başlamalı dersek toplumsal tarihin gözünden hakikate yakın bir yerden başlamış oluruz. Komünü, birden fazla kişinin oluşturduğu ortak toplum olarak yani Ben'den Biz'e akan yaşam tarzı, çoğul yaşamın temel birimi olarak ele alabiliriz. Biz olma hali bir arada yaşamının temel ilkelerini doğuracaktır. Bu temel ilkeler zamanla ortak bir zihniyeti, hevpar olunmuş bir

anlam dünyasını, düşün ve anlam dünyasının forma kavuşacağı eylemsel kılınmış; örgütlenmiş hakikat bir aradalığını şart kılar. Zira komün sıradan insanların, sıradan işler ve sıradan çıkarlar için bir araya geldiği geçici ve tesadüfi topluluklar değildir. Üzerinde uzlaşılan, kolektif vicdan olarak ahlakın ve toplumsal akıl olarak da politik kararlaşmaların harcıyla yoğrulmuş toplumlardır. Ancak böyle bir anlam-düşün-eylem birlikteliği oldukça toplum, klan ya da komün dediğimiz birim ayakta kalabilir, seller afetler atlatabilir, kendisini savunabilir, her üyesini besleyebilir. Bollukta ve darlıkta, sevinçte ve acıda, felakette ve berekette, yaşamda ve ölümdede yan yana olan Ben'ler, biz olmaktan doğan güç ile hareket eder, kom olmanın avantajlarını kullanır. Boşuna büyüklerimiz 'birlikten kuvvet doğar, bir elin nesi var iki elin sesi var' gibi sayısız deyimle çokluğun gücünü kutsamamıştır. Çünkü onlar öz yaşam aralıklarında belki de sayısız kez Biz'in kudretini görmüş ve yaşamışlardır. Biz olma halinden güç almış, sorun çözmüş, korunmuş ve hayatta kalmışlardır.

Komünü olmayan bir topluluk ne tek tek üyelerini ne de hangi büyüklükte olursa olsun tüm toplumsallığını besleyemez, koruyamaz. Dahası komünal yaşam derdi olmayan bir topluluğun tüm bireylerine yetişmek gibi bir derdi de olmaz. Kaldı ki günümüz Homo Economicus insanının yurttaşı olduğu kapitalist düzen ve devletlerin böylesi bir derdi olmadığı herkesin malumdur. Tekelci sermayenin dışında kalan kadınların, etnisitelerin, sıradan halkın, gençlerin hatta çocukların itaat etmesi için açlıkla terbiye edildiği, aslında temel yaşamsal dürtüleri ile oynanarak insan olmaktan çıkarıldığı, primatlaştırılmaya çalışıldığı demlerden boşuna geçmiyoruz. Bu acımasızlık karşısında çıkış yapılmak isteniyorsa komüne yeniden dönüş tartışmalarının canlanması, güncellenmesi, yeni form arayışları çok elzemdir. Komün bilinci olmayan hiçbir toplulukta ekonomiye ahlaki ve politik normlar uygulanamaz. Kar, sermaye, doyumsuzluk, bencillik, hırs, sürekli ihtiyaç fazlasına güdülenmek, ihtiyaç fazlasını biriktirmek, bu amaca giden her yolu mübah görmek, adil olmayan rekabet, ekolojik tahribatı önemsemeyen teknoloji kullanımı, doğayı da bireyler gibi sömürü aracı olarak görme gibi arttırabileceğimiz sayısız özellik kapitalizmin temel davranış kipleridir. Bu davranış kodları toplum için değil toplum karşıtlığı için kodlanmış, meşrulaştırılmış otomatiğe bağlanmıştır. Ötesi her davranış çağdışılık, enayilik, saflık aptallık vs....'dir. Kapitalizmin inşa ettiği ruh budur, komünallığın karşıtlığı üzerinden inşa edilmiştir. Komünal yaşamın temel ilkesi "her şey hepimize, hepimiz için" dir. Birey karşısında toplumu alaşağı etmeyip bireyciliği kutsamadığı gibi, tersi olarak bireyi topluma da kurban etmez. Birey ve toplumun yani Ben ve Biz'in uyumlu bir aradalığını esas alır. Bu düsturla hareket eden sayısız Orta Doğu

komün hareketleri olmuş, Orta Doğu kültürel iklimi komün yaşam ve felsefesinin sayısız kahramanına beşiklik etmiş, hamurunu komün bilinci ile yoğurmuştur.

Dikkat edilirse komün derken bütünsel bir yaşam kavramından söz ediyoruz, ekonomi bu yaşamın olmazsa olmazıdır. Ekonominin ana ocağı komündür. Komün evinde toplumsal anamızın temel işi ekonomidir. İlk ekonomist olan toplumsal anamız klanını beslemek, hayatta kalmasını sağlamak, bunun için gerekli işleri belirlemek, bu işleri aksatmadan herkesin dahiliyetini sağlayacak şekilde bölüştürmek hem emeği hem de ürünü- birikimi- bereketi kolektifleştirmek için gerçek bir bilim yapar. İşte ekonomi dediğimiz şey tam da budur. Onun klanında açlık da tokluk da ortaktır, dinlenmek de iş yapmak da herkes için aynıdır, artı ürün biriktirmek için değil iyi-güzel ve doğru olanı yaşamak için çalışılır, kimse işten muaf değildir, imtiyazlı gruplar yoktur. Biri yiyip biri bakmaz, ondandır ki kıyamet de kopmaz. Karıncaların bile işsiz kalmadığı doğal gerçeklik içerisinde onun klanında da kimse işsiz değildir, herkes yeteneği oranında da dahil olur ve ihtiyacı oranında da beslenir.

Arz talep toplum için üstten belirlenmez, toplum kendi ihtiyaçlarını kendisi en yerelden, yerinden belirler ve ihtiyaçlarını bu temelde örgütler. Ekonomi, özünde demokratik bir faaliyettir. Hatta denilebilir ki iyi bir demokrasi okuludur. Zira anlık doğru karar almayı ve incelikli uygulamayı dolayısıyla da sürekli tartışma halinde olmayı, fikir farklılıklarını anlayıp ona rağmen ortak eylem alanları yaratmayı, öncelikleri belirlemeyi, açık olmak kadar en iyisini yapmada kararlı olmayı gerektirir. Demokrasi, öz tanım itibarıyla söylenenlere tekabül eder. Kendin için en doğru olanı belirleme ve yapma, tüm bunları yerinden ve en yerelden icra rejimidir. Kendi kendini yönetmek ancak böyle bir iklimde maya tutar. Kısacası ekonomi aynı zamanda bir demokrasi okuludur, siyaset alanıdır. Günümüzde abartılı yüklenimlerle ekonomi, siyaset üstü hatta ulus üstü bir konumda tutulur. Kesinlikle öyle değildir, aksine devletler adeta bir avuç tekelci sermayedarın elinde oyuncağa dönüşmüş durumdadır, devletler tüm yapı ve kurumları ile bu bir avuç tekelci sermayedarın çıkarlarını garantilemenin tüm yol ve argümanlarını toplum zararına kullanır. Tercih asla toplumdaki yana olmaz. Toplum demokrasisiz dolayısıyla nefessiz bırakılır. Hangi ürünün ekileceğinden tutalım, fiyat belirlemeye, emek-değer teorisi gibi ucubeliklerden tutalım, serbest piyasa zıvalıklarına kadar sürekli dışardan ve üstten belirlenen ekonomi toplumu yutmaya ve daimî açlık, sürekli işsizlik, canavarca rekabet halinde tutmaya özen gösterilir. Oysa ilk ekonomist olan toplumsal anamız, ocağında ekmeği pişirdiği kadar demokrasiyi de katığından eksik etmezdi.

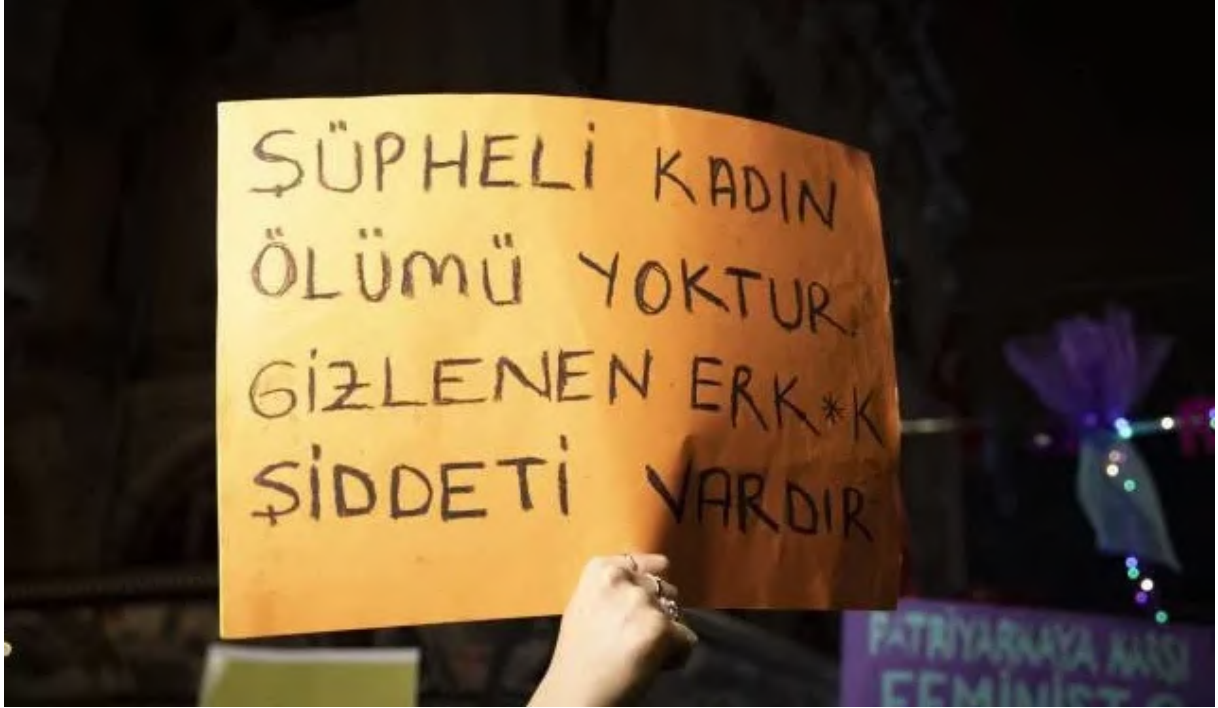
Trajik olan durum ise ilk ekonomist olan toplumsal anamız ve anamızın temel ekonomik faaliyetlerinin gündend güne ekonomi dışı ilan edilmesidir. Ekonomik faaliyetin tanımı ve içeriği değiştirilerek erkeğe özgü bir bilim mühendisliği yapıldı. İngiliz ekonomi politikası emek değer teorisi ile kadın emeğini bir yan ürüne dönüştürdü, dolaylı bir ekonomik veri yaptı hatta parasal bir faaliyet alanından çıkarıp sözde 'doğallaştırarak' yeni iş bölümü halinde sundu. Kadın işini ekonomi dışı bir faaliyet haline getirince ekonominin özü olan ailenin, klanın, çocuğun özcesi toplumun temel beslenme işleri bir angaryaya dönüştürüldü. Çünkü yeni nesil Homo Economicus için bu ihtiyaçlar esas olamazdı, zira paradan para kazandıran işler değildi. Toplum için ve toplum yararındaydı, demokratikti, komünaldı dolayısıyla da ekonomik değildi- tabi kapitalist sermaye düzenine göre ekonomi değildi-.

Demokratik-Komünal ekonomi, kadının ocağından çalınan ekonominin yeniden ve daha gelişmiş olarak kadın tarafından inşasına dayanır. Kadın elinden çalınan ekonomi yeniden kadınlarla, toplumla ve kadın komünleri ile buluştukça topluma ait olacak, toplum için ve toplum yararına olacaktır. Komünler kendi ekonomik ihtiyaçlarını yerinde ve yerelden belirledikleri demokratik kooperatiflerle, iş ve aş ortaklıkları, anlam ve düşün birliktelikleri, toplumsal proje ve örgütlü ekonomik eylemliliklerle karşılayabilir; bu ihtiyaçları karşıladıkça toplumun kılcal damarlarına nüfuz edip yayılma zeminleri bulabilir. Komünler çoğalıp yayıldıkça yerel özerkliklerini yitirmeden gevşek bağlarla diğer komünlerle ortaklıklar geliştirip özerk ekonomik topluluklar oluşturabilir. Tabi sınırimız her komünün ahlaki-politik-demokratik-ekolojik bir çerçevede büyüüp gelişmesidir. Bu temel ilkelerden yoksun her komün, kooperatif girişimi zamanla vahşi kapitalizmin CEO, limitet şirket, AVM, holding gibi cafcıflı, gösterişli ve ölümcül yapılarının içinde dağılmaya uğramaktan kurtulamaz. Şunu asla unutmamak gerekir, her toplumsal boyut birbiri ile ilişkilidir ve birbirini gereksinir. Ekonomik ihtiyaçlarını demokratik komünal bir ekonomi ile giderebilecek seviyeye gelen her toplum kendi öz savunmasını da gerçekleştirebilir. Ya da öz savunmayı çok yönlü, çok boyutlu ele alıp her alanda gerçekleştiren bir toplum demokratik komünal ekonomisini yeniden inşa ederken karşılaştığı zorlukları öz savunma ile aşabilir. Birbirinden kopuk toplumsal olgular olmadığı gibi toplumsal inşalar da söz konusu olamaz. Öz savunmasız demokratik komünal bir ekonomi yeniden inşa edilemez, burada her komünün temel öz savunması kendi öz gücü, ayakları üzerinde durma kapasitesi, teorik-pratik ideolojik hattaki netliği olmaktadır. Böyle bir komün bilinç ve eylemliliği her türlü kapitalist saldırı karşısında köklerini sağlam saldırdığı toprağından güç alıp her rüzgara dayanabilir.

Son olarak, Orta Doğu kültürü demokratik komünal ekonomi ile on binlerce yıl yaşadı, geliştirdi, büyüdü. Ekonominin can damarı oldu. Verimli Hilal olarak tarım, hayvancılık, madencilik, çömlekçilik, zanaatçılık, mimari, mühendislik gibi günümüzün de sayısız ekonomik iş ve alanına beşiklik etmiştir. Evet! Kadının ev düzeni karşısında devletli-iktidarlı erkek ev düzeni geliştikçe demokratik uygarlığın ana nehrinden sapmalar olmuş, demokratik uygarlığın maddi ve manevi alanı daralmıştır. Kadının ev yasaları yani ekonomos erkek evi tarafından dejenere edildikçe ekonomi bir ortak paylaşım ve çoğalma alanından çıkartılıp açlıkla terbiye etme eylemine dönüştürülmüştür. Ama umutsuz değiliz, boyun eğemeyiz, ekmezsiz, aşızsız, işsiz kalamayız... Dahası kadınlar olarak bize ait olanı, bizden gasp edileni geri kazanmadıkça varlığımızdan gelen toplumsal öz gücümüze yeniden kavuşamayız. Demokratik komünal ekonomiyi yeniden inşa etmek zorundayız... Ve komünden, ana ocağımızdan başlamak zorundayız. Nan'ın yurdunda nansız kalmaya hayır deyip, inşa için kollarımızı sıvamak zorundayız...

Sarsılan İktidar ve Cinnet Hali...

Oya Açan-19 Ocak 2025

Kadınların toplumsal değişim ve altüst oluşlar içinde yaşadıkları dönüşüm ve farklılaşmayla kazandıkları nispi özgürlük, sistemin temellerini oluşturan aileyi, alışılmış tüm gerici değerler sistemini yerinden oynatıyor

2025'in ilk haftalarını adımladığımız şu günlerde kadın cinayetlerinin ağırlığı bütün toplumun üzerine ölümcül bir sis gibi abanmış durumda. Yıllar içinde "istikrarlı" bir biçimde artan bu saldırganlık 2024'te de değişmedi. Yılın ilk 11 ayında 365 kadın katledilirken 233 şüpheli kadın ölümü* gerçekleşti -ki bu başlı başına ele alınması gereken bir boyut. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu, bu verilerin, kayıt tutmaya başladığı 2010 yılından bu yana tespit edilen en yüksek veriler olduğunu açıkladı.

Toplumsal cinsiyet rollerinin egemenliğini tepe tepe kullanan erkek devlet aklının tüm yandaşları, bunu her gün yeni formlarda üreten medyadaki şiddet dili, failden çok mağdura odaklanarak şiddeti olağanlaştıracak araçlar icat etmekten vazgeçmiyor. Şiddeti bireysel sapkınlık ya da patolojik davranışlarla açıklamakla kendilerini rahatlatmakla kalmıyor, normalleştirilmesine yol açarak yeniden yeniden üretilmesine neden oluyorlar. "Erkeğin duygusal kriz geçirmesi" ya da ilişki sorunları yaşadığında patlak veren "anlık bir öfke" gibi basitleştirerek şiddeti adeta romantize ediyor, faile "hak verme" yönelimini kışkırtıyorlar. Mahkemelerden aynı içerikte tüyler ürpertici kararlar çıkmasıysa bunun hukuki ayağını oluşturuyor. Bu mahkemelerden çıkan öyle haksız

tahrik kararları var ki insan ne diyeceğini bilemiyor bazen. Ataerkil kültürün arabesk ifadesi olan “ya benimsin ya kara toprağın” mottosunu hukuk diline çevirecek bir kadın düşmanlığıdır söz konusu olan.

Gerçeklik algımızı yeniden yapılandıran mekanizma ve araçlar bunların hepsi ve mesele asla bu kadar basit değil!

Bir erkek kendisini reddeden kadını öldürdükten sonra neden intihar eder

Son yıllarda işlenen kadın cinayetlerinde dikkati çeken bir olgu da şu: Bir erkek -eş, eski eş ya da partner- kendisini reddeden kadını öldürdükten sonra intihar ediyor. Vahşi biçimlerde ve tasarlayarak gerçekleştirilen cinayetler sonrası failin intihar edişi de yükselen eğri halinde sistematik bir seyir izliyor. Neden? Bir erkek kendisini reddeden kadını öldürdükten sonra neden intihar eder? Bu intiharların hemen hepsiyle ilgili bilgimiz olayı magazinleştiren, erkeğin halini dramatize eden medya haberlerinden ibaret. Fakat onların alt metinlerinden gerçeği çıkarmak mümkün: Hemen hepsi reddedildikleri, daha doğrusu alışılmış erkeklik gururları, sarsılan iktidarları uğruna bu cinayetleri planlayıp işlerken kendi hayatına da son veriyor. Bu erkeklik öyle bir iktidar saplantısı ki, geçtiğimiz aylarda eşi evi terk eden bir erkek, elde kalmış iktidar kırıntısının simgesi olarak mülkü gibi gördüğü üç küçük çocuğunu katlettikten sonra intihar edecek denli bir ‘cinnat hali’ yaşadı.

Örnekler çoğaltılabilir...

Bir başka olayda, cinayeti işledikten sonra bir not yazıp polisler atan erkek hemen ardından kendisini vurmuştu. Kardeşlerini suçlayan fail notta şöyle yazıyordu: “Sevgili eşim ve oğlum, kendilerini 5 para karşılığında kendi şeref ve haysiyetlerini satanlar içinde sizi bırakmak asla istemedim. Mecbur kaldığım için eşim ve oğlumu katlettim. Eşim şerefli namuslu dünyanın en iyi kadınıdır. Benim için oğlum da aynısıdır. Geride kalan herkes bundan bir ders alsın. Hak eden herkese diyorum. Oğlum ve Güloşum bu ölümü hak etmedi inşallah benden beter olursunuz.” İnsanın aklı almıyor; çocuğun ve kadının ölümü hak etmediğini düşünüyor ama başkalarına olan kızgınlık ve öfkesini önce o masumlardan çıkarıyor! Yaşamları üzerinde söz söyleme hakkı bulduğu hatta yaşayıp yaşamayacaklarına bile kendi duygularına göre karar verebildiği, ölümlerinde bile bu “hakkını” pervasızca kullanabildiği en kolay lokma onlar çünkü!

Aktardığımız ne tekil bir olay ne de tekil bir ruh halidir. Katillerin ‘olmazlanan’ eşleriyle birlikte çocuklarını bu türden bir “cezalandırma”ya tabi tuttukları ya da herkesi “bundan ders almaya” çağırdıkları sayısız örnek yaşandı, yaşanıyor.

Kadınların toplumsal değişim ve altüst oluşlar içinde yaşadıkları dönüşüm ve farklılaşmayla kazandıkları nispi özgürlük, sistemin temellerini oluşturan aileyi, alışılmış tüm gerici değerler sistemini yerinden oynatıyor. Erkekler eski konfor alanlarını kaybediyorlar; düne kadar itaatkar köleleri olan kadınları da kafaca ve ruhça kaybetmenin eşiğine geliyorlar. İşin kolayına kaçmadan, basitleştirip kendisi olmaktan çıkarmadan meselenin temellerine inmeye çalışmalıyız.

Ataerkinin krizi

Kapitalist emperyalist sistemin çoklu ve katmanlı krizinin yükünü her zaman halka taşıtmaya çalışacağı hem bilinen hem de deneyimlenen bir pratiktir. Bütün toplumsal kurum ve mekanizmalar bundan payına düşeni alır. “Kutsal” aileye düşen kısmı ise adeta otomatikleşmiş biçimde kadının sırtına yüklenmeye çalışılır.

Ataerkinin krizi Türkiye gibi ülkelerde ağırlaşmış biçimiyle devam ediyor, hatta daha da ağırlaşıyor. Bu aynı zamanda aile kurumunun da krizi olarak yaşanıyor. Kapitalizmin özümsemiği ve hem büyük bir ekonomik getiri kapısı hem de bir disiplin ve hiyerarşi mekanizması olarak gördüğü için elinden geldiği oranda dengede tutmaya çalıştığı ataerkinin aile içindeki dengesi bozuluyor. Bu denge bozumu esas olarak erkeğin iktidarının krizi biçiminde seyrediyor.

Neoliberal kapitalizmin geniş yığınları baskı altında tutarak sömürüyü çeşitlendirdiğini gündelik yaşamın farklı alanlarında biteviye yaşıyoruz. Ezilmenin çeşitli biçimlerinin işçi-emekçi sınıflar ve çeşitli toplumsal kesimler açısından hayata geçirildiği bu sömürü ve zulüm sistemine hayat veren kaynaklardan biri de ataerkidir. Kapitalizm üretimdeki ihtiyaçları temelinde onun formlarını sürekli biçimde dönüştürür. Ruhuna kattığı ataerki onun sıkıca tutunduğu bir iptir çünkü.

Ataerki bir üretim biçimi olan kapitalizmde ataerki üzerinden kurulan aile içi denge - bütün bu gelişmeler sonucunda- kendi iradesi dışında bozulur. Kadının yeniden üretim rolüyle erkeğin eve ekmek getiren olarak kurdukları aile düzeni, kriz ve büyük toplumsal altüst oluşlar döneminde sarsılır. Erkek iş bulamaz hale gelebilir, iş bulsa da aldığı ücret aileyi geçindirmeye yetmez. Yanı sıra ailenin ihtiyaçları kapitalist dönüşümün yarattığı ihtiyaçlarla birlikte farklılaştığı ve zaten cüzi olan ücret bu dönüşümle de baş edemez hale

geldiği için “kutsal” aile kriz yaşamaya başlar. Onu ayakta tutan tüm geleneksel toplumsal bağlar zayıflar. Erkeğin iktidarı gerek kadın gerekse çocuklar nezdinde sarsılır. Kadın da çocuk da üretim sürecinin bir parçası haline geldikçe bu sarsıntı derinleşir ve “alışlageldik” rotanın dışına çıkmaya başlar.

Diğer yandan kapitalist gelişmenin toplumsal ilişkilerde yarattığı toplam dönüşüm eskiye ait ilişki biçimlerini de sarsmaktadır. Geleneksel ilişki biçimleri farklılaşmakta, “mutlak” olarak benimsenmiş kabuller aşınmakta, öğrenilmiş kurallar ve alışkanlıklarla kafalardaki sınırlar orasından burasından parça parça çözülmektedir.

“Her tarihsel dönemin kendi yasaları vardır...”

Kırın büyük ölçüde kentleştiği, geriye kalanının da kentle iç içe geçtiği, teknik gelişmelerle tüketim alışkanlıklarının farklılaştığı, toplumsal ilişkilerin de bireylerin de devasa bir medya-internet ağıyla kuşatıldıkları ve süreklileşmiş biçimde dönüştürdükleri bir dünya gerçeğidir artık karşımızdaki. Bu, sürekli bir altüst oluş biçiminde yaşanmakta, kadınlar da erkekler de çocuklar da bu döngü içinde adeta her gün dönüştükçe dönüşmektedirler.

Ancak Türkiye’de buna bir de ataerkinin en saf ifadesi olan din ve siyasal iktidarın çözülmesi toparlamak için geliştirdiği söylemler, aldığı tutumlar, geliştirilen politikalar ekleniyor. Faşizmin dinle sentezlenen biçiminde kadının yeri sürekli hatırlatılır, yere çakılan ataerkinin elinden tutularak kalkması için sistematik bir ajitasyon ve propaganda yürütülür. Bu propaganda devasa iktidar aygıtları ve onun “sivil toplumu” üzerinden yapılır. Böylelikle erkeğin sarsılan iktidarı daha görünürleşir.

Çocukluktan başlayarak toplumsal cinsiyet rolleri doğrultusunda pompalanan bütün o “güçlü, akıllı, üstün” olduğu doğrultusundaki palavralar bir anda balon gibi söner erkek açısından. Şişirilmiş erkekliğin ve şimdiye kadar onunla var olduğu egosunun kontrolü elinden tamamen çıktığı oranda erkek ‘cinnet hali’ yaşar ve bu ‘cinnet’ cinayet ve intiharla iç içe geçecek düzeye varır.

Bir zamanlar “ya benimsin ya kara toprağın” şeklinde seyreden romantize edilmiş şiddet, erkeklik krizinin de diğer tüm kriz dinamiklerinin üstüne binmesiyle bizzat failin kendisini de “kara toprağın” dibine sokmaktadır. Tüm sömürü biçimlerini ortadan kaldırmadan da ucu bucağı görünmeyen şiddet vagonları şeklinde yol alacağı anlaşılmaktadır.

(*) Şüpheli kadın ölümleri denilen cinayetlerin çoğu -her ne hikmetse- kadınların yüksek bir yerden düşmeleri sonucunda meydana geliyor; ya ayakları kayıyor ya dengelerini

kaybediyorlar ya da yükseklik korkuları var! “İntihar etti” söylemi erkek egemen sistemin en sık sarıldığı gerçeği karartma gerekçesi. Mesela, Şule Çet’in 29 Mayıs 2018 tarihinde Ankara’da lüks bir plazanın 20. katından atlayarak intihar ettiği iddia edilmişti. Davanın ilerleyen aşamalarında Şule’nin tecavüz edildikten sonra binadan atıldığı ortaya çıktı.

“Faili meçhul” süsü verme örnekleri de bu kategoridedir. Boşanma aşamasındaki eşi Ayşe Çelik’i katleden Engin Çelik, cinayete “faili meçhul” süsü vermek için cesedi aracının bagajına koymuş Sultangazi’ye doğru giderken polis çevirmesine yakalanmıştı. Eğer yakalanmış olmasaydı Ayşe Çelik’in ölümü de “şüpheli” kategorisine sokulacaktı.

Gültan Kışanak ve Hlyya Osmanağaoğlu ile Yükselen Kadın Mücadelesini Konuştuk

Jin Dergi Ekibi / Söyleşi -19 Ocak 2025

Kürt Kadın Hareketi ile Feminist Hareket'in geçmişten gelen güçlü bir ortak mücadelesi var. Alanlar ve konular üzerinden ortaklaşan bir mücadeleden bahsediyoruz. Bu ortak mücadelenin en büyük g kaynakđı nedir? Ve bugün kadın hareketinin en güçlü yanları nelerdir?

Gültan Kışanak: Bu sadece Türkiye'deki adın hareketinin, Kürt Kadın Hareketi ile farklı kadın hareketlerinin, Feminist Hareket'in ortak mücadele deneyimiyle ilgili bir soru değil. Bu soru aslında toplamında kadınların mücadelesine ilişkin bir soru. Çünkü biz şuna inanıyoruz, kadınların farklı kimlikleri; ulusal kimlikleri, inanç kimlikleri, kültürel kimlikleri ya da sınıfsal kimlikleri, sosyal statüleri farklı olsa da ortak dertleri var. Ve bu ortak dertleri onları ortak bir mücadele deneyimine doğru yaklaştırıyor. Tabii ki herkesin ağırlıklı olarak yařadđđı sorun alanları farklı olabiliyor. Ama toplamda hepimiz erkek egemen sistemden, patriyarkadan gördüğümüz zararlar ve ona karşı mücadele etme arzumuz nedeniyle ortaklaşıyoruz. Ortak mücadele deneyimlerimiz biz kadınları birbirimize yaklaştırıyor. Hem Türkiye'deki Feminist Hareketi hem farklı alanlarda kendini geliştiren kadın hareketlerini hem de Kürt Kadın Hareketin'i, yani aslında hepimizi ortak olarak etkileyen önemli alanlar var. Bunlar da bizim hem erkek egemen sistemin ezdiği tek tek hem de tüm kadınlar olarak karşılaştığımız problemler, sorunlar, uđradđđımız şiddet ve ona karşı mücadele etme arzusu bizi bir araya getirdi. Bir diğer önemli mesele ise şu: Farklı toplumsal gruplar içerisinde farklı toplumsal mücadeleler yürütülüyor. Kadınlar bunu sorguladılar ve ırk, sınıf, cinsiyet sorunları birlikte işliyor dediler. Dünyadaki eşiitsizlikler,

bu erkek egemen sistemin kurduğu toplumsal ve siyasal yapılar, eşitsizlik üreten yapılar. Bunlar sınıfsal eşitsizlikler de yaratıyor, cinsiyet eşitsizliği de yaratıyor. Erkek egemen/patriarkal sistem bütün bu meseleyi kesen bir yerde duruyor. Ve ırk, etnik kimlik, ulusal kimlik, kültürel kimlik ne dersiniz deyin bu konuda da yaşanan eşitsizlikler, aslında erkek egemen sistemin bütünlüklü olarak ördüğü bir alana işaret ediyor. O nedenle kadınlar bu toplumsal mücadeleyi yürüten gruplar içerisinde politik ve ideolojik olarak bunu sorgulayan, bilince çıkartan, farklı konumlarda da olsak, ortak bir hedefle nasıl mücadele ederiz diye kendilerine dert edip, bu soruya cevap aradıkları için ortak mücadele geliştirdi. Burada da öyle oldu.

Yani Türkiye'deki kadın hareketi, Feminist Hareket; Kürt kadınların yaşadığı sorunlara, kimliklerinden kaynaklı yaşadıkları sorunlara, sıkıntılara bir anlam verebildiler. Bunun erkek egemen/patriarkal sistem içerisinde bütün kadınlara değen bir sorun alanı olduğunu gördüler. Kürt Kadın Hareketi de sadece ulusal mücadeleyle Kürtlerin kimlik sorunlarını, kimliklerinden kaynaklı yaşadıkları sorunları çözmek üzere değil, aynı zamanda kadın olarak yaşadıkları sorunları çözmek üzere de kendilerini konumlandırırdılar. Özgün ve özel bir örgütlenme yolunu tercih ettiler. Ve bu nedenle ulusal, sınıfsal, cinsel tüm sömürü alanlarına ve egemenlik alanlarına dair politika ürettirdiler. Böylece politikalarımız bizi birbirine yakınlaştırdı.

Hülya Osmanağaoğlu: Birinci dalga Feminist Hareket yükseldiğinde, 1900'lerin başında, ABD'de oy hakkı mücadelesi esnasında yanında ilk bulduğu güç Siyah hareketti. İkinci dalga Feminist Hareket ise Siyahların toplumsal eşitlik mücadelesiyle yana yana gelmişti. ABD'de 1960'larda Feminist Hareket yükseldiğinde, bir siyasal hareket olarak kabul görmeye çalıştığı süreçte, tam da yine ırkçılık karşıtı hareket ya da yurttaş hakları hareketi diye de anılan, Siyah hareketin mücadelesiyle yan yana gelmişti. Yani bir belirsiz geleceğe somut siyasal mücadelenin ertelenmemesi, kadınların ve siyahların mücadelesinin demokrasi mücadelesinin merkezinde olduğuna dair kararlılığı birlikte yükseltmişlerdi. Türkiye'de de 80'lerde, Kürt Özgürlük Hareketi'nin yükselişi yine Kürt halkı adına verilen siyasal mücadelenin öznesinin Kürt Özgürlük Hareketi olduğunu öne çıkarmak üzerineydi. Aynı şekilde Feminist Hareket de kadın kurtuluş mücadelesinin siyasal öznesinin feministler olduğunu söyleyerek başladı mücadeleye.

Gültan'ın söylediği gibi, buna Türkiye söz konusu olduğunda ortak mücadele alanlarından biri olarak milliyetçiliği söyleyebiliriz. Milliyetçilik karşıtı mücadelenin, sınıf mücadelesinin, kadınların kurtuluş mücadelesinin kesiştiği yerde kuşkusuz birebir eşzamanlı olarak başlamasa da, Türkiye'deki Feminist Hareket ile Kürt Kadın Hareketi birbirleriyle etkileşim içinde, erkek egemenliğine karşı mücadelede söz söylemeye

başladılar. Benim hatırlayabildiğim tarih itibariyle Kürt Kadın Hareketi'nden arkadaşlarımız, Kürt feministler ilk olarak Kürt kadınların ezilmişliğinin erkek egemenliğe karşı mücadelesinin, doğal olarak savaş ve sömürgecilik koşullarında, Türkiye'deki kadınların yaşadığından farklı olduğunu ifade ettiler. Bize de anlattılar ve bu süreçte esas olarak savaş karşıtı mücadeleyle bir dayanışma ilişkisi olarak kurduk. 90'lardan itibaren savaş karşıtı mücadeleyi beraber yükselttik. Tabii bunun yanı sıra özellikle yükselen erkek devlet şiddetine karşı mücadeleyi birlikte yükselttik. Aslında 2000'lerden sonra yeni bir aşamaya geldik. Daha somut olarak kurucu bir ilişki noktasına geldik. Yani beraber siyaseti kurmaya başladık; Kürt Kadın Hareketi, Feminist Hareket bir bütün olarak kadın hareketi çatısı altında bulundu. 8 Martlarla başlayan süreç mesela 4320 için feministlerin, Gökkuşluğu Kadın Derneği'nin beraber kampanyaları gibi... 2000'lerin sonundan sonra en önemlisi 2007'den sonra Kürt Kadın Hareketi'nden arkadaşlarımız Meclis'e girdiklerinde bir bütün olarak kadın hareketinin, Feminist Hareket'in sokaktaki sesini Meclis kürsülerine taşıdılar. Bu zaten mücadelenin sözünün bütün toplumsal alanlara taşınmasında ortaklaşmayı getirdi. 2010'lardan itibaren barışı savunmaya başladık. Hep beraber yeni bir barış sürecini, bir eşitlik sürecini inşa ederken tabii ki yan yana duruyorduk. Sonrasında yaklaşık 10 yıldır ağırlaşan faşizmin inşası, faşizm koşullarında şunu gördük, Kürt halkına yönelik savaş politikalarının ve sonuçlarının, bütün Türkiye'deki kadınların erkek egemenliği karşısındaki kazanımlarına yöneldiğini gördük. Bu yüzden kadın kurtuluş mücadelesinin, bizzat erkek şiddetine karşı, evdeki erkek şiddetine karşı mücadelenin de devletin/egemenlerin dayattığı savaş politikalarına karşı ortak bir mücadeleyi gerektirdiğini gördük. Bu kavrayışla zaten yıllardır yan yana, ortak mücadele zemininde yer alıyoruz diyebiliriz.

Türkiye ve Kürdistan sahasındaki kadın mücadelesinin ortaklaşma kısmı üzerine konuşmuş olduk. Bunun dünyadaki kadınlarla ortaklaştığı noktalar nerede? Dünyadaki diğer kadınlarla sizin sesiniz nerelerde buluşabiliyor? Eskiye oranla ne kadar yan yana gelebiliyorsunuz?

Hülya Osmanağaoğlu: Son on yıldır Macaristan'da, Polonya'da özellikle bu yeni sağ denen aslında milliyetçi sağ partiler iktidara geliyor. Hatta en son Avusturya'da aşırı sağ bir parti hükümet kurmak için görevlendirildi. Bu durumun sonuçları açık olarak kadın düşmanı ve LGBTİ+ düşmanı politikalarda cisimleşiyor. Mesela Macaristan'da da LGBTİ+'lara yönelik yasaklar gündeme geldi. Polonya'da biliyorsunuz kürtaj sağlık sebepleriyle dahil olmak üzere yasaklandı. Kadınlar sokaklara döküldüler, geçtiğimiz yıllarda ilk kadın grevleri Polonya'da mesela bu kürtaj yasaklarına karşıydı.

Keza Brezilya’da geçen dönem Bolsanaro ve şimdi Arjantin’de Milei iktidarında açık bir biçimde kadın düşmanı politikalar gündeme alındı. LGBTİ+’lara yönelik yasaklar gündemdeydi. Bu politikalara toplumsal cinsiyet karşılığı adını veriyor aşırı sağ, dünyada. Bütün bunlarla beraber Türkiye’de de İslami bir baskı rejimi içerisinde formüle ediliyor olmasına rağmen, neoliberalizmle sağın ve erkek egemenliğinin birleştiği yerde kadın kazanımlarına saldırıların ortaya çıktığını görüyoruz. Feminist Gece Yürüyüşü’ne yönelik saldırıları tüm dünyaya duyurmaya çalışıyoruz. Dayanışma eylemlerini yapıyoruz. Bir dönem Şili’den yükselen Las Tesis eylemlerinin, Arjantin’deki bir kişi daha eksilmeyeceğiz denen feminist grevlerinin Türkiye’de yansımaları olmuştu. Son dönemde Kürt Kadın Hareketi’nin öncülüğünde Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da kadın konferansı örgütlenmesi var, NADA. NADA ile hem Orta Doğu’daki emperyalist savaş politikalarına hem de İslamcı baskılara karşı kadınların dayanışmasının örgütlenmesi söz konusu.

Feminist ağlarla, kadınlar seslerini duyurmak, küresel dayanışmayı örgütlemek, feministlerin birbirlerine sesini duyurması için ilişkilenebiliyor. Trump yeniden seçildi, muhtemelen ABD’deki kadınlar da ilk Trump iktidarındaki gibi dünyaya dayanışma çağrısı yapacaklardır, o dönemde de bir kadın grevi çağrısı yapmışlardı. Feminist Hareket yeniden, yeni sağın -aslında aşırı sağ demek daha doğru- kadın ve LGBTİ+ düşmanı politikalarına karşı kadın dayanışmasının sesi yükselecektir.

Gültan Kışanak: Son 8 yılda biraz hayattan kopuktum, tutsaklık, siyasi rehinelik nedeniyle. Yine de az çok takip edebildiğim kadarıyla bugün, ki tutsaklık dönemimin daha öncesinde de başlamıştı, bir küresel kadın hareketinden bahsetmek mümkün. Yani küresel saldırılara karşı küresel kadın hareketi var ve zaman zaman çeşitli zeminlerde politikalarda ya da eylemlerde ortaklaşıyor. İletişimin günümüzde daha kolay olması itibarıyla, politikalar daha kolay yayılıyor mücadeleler arasında etkileşim artıyor. Kadınlar birbirleriyle daha kolay ilişki kuruyorlar. Mevcut kapitalist egemenlik sistemi o kadar büyük bir küresel ejderha haline geldi ki hayatın her yanına farklı farklı saldırıları var ve kadınların da bu saldırılara karşı güçlü direnişleri var. Kimi yerlerde yerli halklarına öncülük eden kadın hareketleri var, kimi yerlerde ekoloji hareketine öncülük eden kadın mücadeleleri var. Ya da kadınlara yönelik taciz, tecavüz, cinsel saldırılara karşı #MeToo hareketi var.

Sömürgeciliğe, işgallere karşı kadınların kendi topraklarını ve kendi özgürlük alanlarını savunma mücadelesi var. Bunlar birbirlerinden çok etkileniyorlar ve birbirleriyle sürekli iletişim halindedir. Çeşitli vesilelerle, eylem etkinliklerde ortaklaşıp küresel kadın yürüyüşleri yapılıyor ya da aynı slogan etrafında ortak eylemler yapılıyor. Herkes kendi

bulunduğu yerde ortak eylemleri gerçekleştiriyor. Politikalar olarak da birbirlerini etkiliyor kadın hareketleri. Kürt Kadın Hareketi'nin de dünyadaki kadın hareketinin bir parçası bu karşılıklı etkileşim nedeniyle; hem pratikleri hem politikaları itibariyle. Birbirlerinden güç alıyorlar, yeni sorun alanları ortaya çıktığında yeni politikalar üretiyorlar. Kürt Kadın Hareketi'nin de özellikle Rojava deneyiminden sonra dünya kadın hareketinde, kadınların bir inşa gücü olma iddiası ortaya çıktı ve bu dünya genelinde kadınları çok etkiledi. Kadınlar sadece erkek egemen sistemin mağduru değil, aynı zamanda onu değiştirmeye aday ve yeni demokratik ilişkiler üzerine kurulu bir toplumsal yapının kurulmasında kendilerini inşa gücü olarak konumlandılar.

Yani politik propaganda ve politik terminoloji artık pratiğe dönmüş oldu. Rojava pratikte de kadınların, toplumun bütün alanlarında kendilerini var edebilmeleri, eşit özgür bir yaşam iddiasını ortaya koymaları konusunda bir model oldu. Aslında Suriye'de, işte bugün Kuzey Doğu Suriye denilen bölge, Rojava, dendiğinde bakış, burası Orta Doğu, burada feodalizm var, burada böyle kadın hareketleri falan da gelişmemiştir, şeklindeydi. Ama bir anda baktık ki kadınlar bir devrim gücü oldular. Ve şimdi toplumsal yapıyı daha eşitlikçi daha özgürlükçü bir şekilde kurmak için bir inşa gücü haline geldiler. Tabii bu dünya kadın hareketinde önemli bir etki alanı yarattı, ilgi çekti. Bir de İran'daki Molla rejiminin kadınlara yönelik saldırılarına karşı Mahsa Amini'nin direnişi ve yaşamını yitirmesinden sonra ortaya çıkan bir direniş hareketi, Jin Jiyan Azadî hareketi de dünyaya kendisini duyurdu.

Yani öyle bir şey oldu ki şu anda dünyanın çok başka başka yerlerinde kadınlar herhangi bir nedenle sokağa çıktıklarında Jin Jiyan Azadî sloganını kendi dillerinde söylüyorlar. Bu artık bize Jin Jiyan Azadî sloganının politik gücünü gösteriyor, yani kadınların özgürlüğünün ve yaşamın nasıl birbirini tamamlayan şeyler olduğunu ve bunların birini diğerinden koparamayacağımızı gösteriyor. Sokakta şekillenmiş bir kadınların mücadelesinden doğan bir slogan olarak gerçekten politik gücü çok yüksek bir slogan haline geldi. Bunun bir çekiciliği var, bir de kadın hareketinin, Kürt Kadın Hareketi'nin pratiğinin etkisi var. Yani Türkiye'deki Kürt Kadın Hareketi'nin özellikle siyasal alandaki eşit temsil düzeyine çıkan politikaları ve bunu pratiğe geçirebilmiş olma gücü öne çıkıyor. Aynı zamanda Kürt Kadın Hareketi'nin Kürt sorunu gibi ağır bir sorunla mücadele eden bir halkın sorununun içine sıkışıp kalmayıp, kadın özgürlük iddiasını, kadın kurtuluş iddiasını ön plana çıkartabilecek kadar güçlü politik bir paradigmaya sahip olması esas belirleyici dinamik. Mesela tutsaklıktan önce katıldığımız politik toplantılarda herkes bize soruyordu, ne yaptınız, eş başkanlığı nasıl hayata geçirebildiniz, kadınlara bütçe ayırmak kolay oldu mu, siyasi

partiler erkek egemen yapılardır orada ne yapıyorsunuz, diye. Mesela Avrupa'daki kadın hareketlerinden bile gelen sorulardı bunlar. Bir de Rojava'daki mücadelenin ardından Jina Amini'nin mücadelesi üzerinden yükselen İran'daki *Jin Jiyan Azadî* hareketi de dünya genelinde Kürt Kadın Hareketi'nin etki alanını genişletti.

Hülya Osmanağaoğlu: Fransa'da bir dizi Avrupa ülkesinde parite yasası diye geçer bu eşit temsil hakkı. Eşit temsil, Kuzey ve Doğu Suriye'de sadece bir temsil siyaseti değil toplumsal kuruluş açısından yani bütün mekanizmaların bütün kararların kadınları da gözeterek şekillenmesi anlamına geliyor. Özellikle, kadınların mirasta eşit hak sahibi olması, tarım kooperatiflerinde kadınların da eşit pay sahibi, kendi adlarına komünlerin parçası olmaları, Kuzey ve Doğu Suriye örneğinde şunu gösteriyor; bizim eski Sovyetler geleneğinden öğrendiğimiz gibi kadınların da ekonominin üretim ilişkilerinin asli unsuru olması. Sadece bir eşit temsil değil toplumsal ilişkilerin kurulması açısından da dünyada yeni model olarak öne çıkıyor. 2000'lerin başında mesela Zapatistaları çok görüyorduk bu konuda haklı olarak, şimdi en çok Kürt Kadın Hareketi'nin inşa politikalarını görüyoruz.

Gültan Kışanak: Hatta bir dönem biraz esprî olsun gibi konuşuluyordu, işte artık apartmanlarda site yönetimlerinde de eş başkanlık var diye. Bu işin esprisi değil tabii, hayatın her alanında Özgür Eş Yaşam'ı kurma iddiası şimdi gerçekleşiyor. 50-50 dedikleri yarı yarıya siyasi temsil meselesi sadece siyasette tartışılan, kotayla başlayan ve sonra da hayatın her alanında, ekonomide, şu an buradaki gibi basında da görüyoruz. Kadınlar ayrı basın örgütlenmesi yapıyor, işte kooperatiflerde kadınlar var, yani kadınlar kendi özgün- özel hayatlarını kurup toplumsal yaşamın eşit paydaşı haline ve kurucu unsuru haline geliyorlar. Zaten bu bin bir türlü hiyerarşi ve egemenlik ağlarıyla örülmüş patriarkal sistemi -erkek egemen sistemi de ancak böyle çözebiliriz. Sadece siyasi temsil kazanarak, işte partide eşbaşkanlık var, milletvekili de yarı yarıya oluyor deyip, buna güvenerek bu erkek egemen sistemi değiştiremeyiz. Tabii ki siyasal kazanımlar çok önemli ama hayatın diğer alanlarında, kültürel, sosyal, ekonomik alanda, toplumun bütün alanlarında kadınların iradi olarak var olmaları, kendi özgün alanlarını yaratmaları, kendi arzuları istekleri talepleri beklentileri öncelikleri doğrultusunda hayata katılmaları gerekiyor.

Çok köklü ve geçmişten gelen bir mücadeleden, direnişten bahsediyoruz. Bundan sonra kadınlar bu mücadeleyi güçlendirmek için neler yapabilir, hangi adımları atarak daha kolektif bir mücadeleyi inşa edebilir? Dünyanın çok farklı yerlerinde zaten bu mücadele yükselişte ve kadınların bir birikmiş direniş gücü de var. Bu gücün daha da ortaklaşabilmesi için neler yapılabilir?

Hülya Osmanağaoğlu: Aslında tam da erkek egemenliğinin saldırdığı yerden zaten mücadele ister istemez ortaklaşıyor AKP -MHP iktidarının, herkes cumhuriyetin yüzyılından bahsederken, bu cumhuriyetin yüzyılının erkek egemen politikaları itibarıyla, patriyarka ile ittifakı en net inşa etmiş iktidar olduğunu söylemek mümkün. Sadece kadın kurtuluş mücadelesinin önünü kesmeye çalışmıyor, kendi inşa etmeye çalıştığı toplumsal düzen için kazanımlarımızı gasp etmeye çalışıyorlar. Biz enternasyonalizm deriz tam da bu çerçevede sadece Türkiye'dekileri değil işte bu saldırılarıyla Kuzey ve Doğu Suriye'deki kazanımları da gasp etmeye çalışıyor iktidar, yani artık savaş politikası dediğimiz şey sadece Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisindeki Kürt halkına karşı yürütülen bir savaş değil, aynı zamanda Kuzey ve Doğu Suriye'de de yürütülen bir savaş haline geldi. Mesela geçen gün Almanya Dışişleri Bakanı olan kadın gayet hopluya zıplaya kutlamaya gitti, HTŞ Lideri Colani elini sıkmadı. Almanya'da Filistinlilerin bütün eylemleri polis şiddetine uğrarken işte kafa kesen HTŞ'lilerle diplomatik ilişki kuruluyor. Bu ilişki kurulurken artık şunu biliyoruz, HTŞ'nin atadığı Adalet Bakanı'nın daha birkaç yıl önce bir kadının infazına eşlik ettiğini gördüğümüz de savaş politikaları dediğimiz şey özellikle Suriye ve Orta Doğu söz konusu olduğunda, bir bütün olarak kadınlara karşı bir savaş, kadın kurtuluş mücadelesine karşı savaş oluyor. Bu anlamıyla Suriye'de savaş siyaseti yürüten işte AKP iktidarı da Suriye'deki kadınları HTŞ'nin İslamcı baskısına teslim ederken, Kuzey ve Doğu Suriye'deki kadınların kazanımlarını gasp etmek üzere işgal politikalarını sürdürürken diğer yandan da Kürt Kadın Hareketi'nden seçilmiş arkadaşlarımız tutuklanıyor, Batman'daki eş belediye başkanlıkları gasp ediliyor kayyumlar atanıyor. Bütün bunların yanı sıra devam eden ise kadın cinayetlerin artışı yani Batman'da Mardin'de Amed'de bütün bu kayyumlar süresi boyunca kadın danışma merkezlerini kapatan iktidar, bir taraftan da erkek şiddetinin, kadın katillerinin sırtını sıvazlıyor, kadın katillerine şu veya bu biçimde ceza indirimleri sağlıyor, kadınları aileye mahkûm etmek için erkeklığı güçlendiriyor. İstanbul Sözleşmesi'nden çıkışın tartışıldığı ve çıkıldığı yıllarda 2020'den itibaren, eş zamanlı olarak kayyumların atandığını görüyoruz. Bu iki sürecin arasındaki bağ ortak mücadelenizin temelini oluşturuyor. Erkek egemenliğinin en güçlü savunucusu olan AKP iktidarı yeni bir toplumsal inşaya

yöneldiğinde öncelikle hedefine özgürlük güçleri olarak kadın hareketini, kadın kurtuluş mücadelesini ve tabii ki LGBTi+'ları bastırmaya çalışıyor, bir diğer yanıyla memleketin en önemli demokrasi odağı olan Kürt halkının taleplerini bastırmaya çalışıyor. Bugünlerde gördük, milli güvenlik gerekçesiyle işçi grevlerini yasaklamaya başladılar yeniden. Bunların bütünü zaten Kürt Kadın Hareketi ile Türkiyeli kadın hareketinin, Türkiyeli feministlerin neden ortak bir zeminde ortak bir mücadeleyi inşa etmeye çalıştığını gösteriyor. Barış politikasının sadece silahların susması meselesi değil aynı zamanda bütün bunlara karşı bir dayanışma ilişkisi olduğunu gösteriyor süreç, diyebilirim.

Gültan Kışanak: Bu konuda aslında söylenmesi gereken her şeyi Hülya söyledi ama ben de bir iki şey eklemek istiyorum. Başlangıçta da söyledik, bizim politikalarımız ve maruz kaldığımız erkeklik sisteminin kadri buluşturuyor bizi. Hem politik çözümlerimiz bizi yakınlaştırıyor hem de aynı baskılara maruz kalıyor, beraber refleks veriyoruz. Türkiye'deki kadın hareketinin bir bütün olarak, yani çoğul kimliği itibariyle söylüyorum, feministlerin, Kürt Kadın Hareketi'nin bütün hepimizin önünde kritik bir tablo var. Hani hep böyle söyleniyor ya, siyaseten çok kritik bir eşikteyiz diye, gerçekten çok kritik bir eşikteyiz. Gerçi ne zaman olmadık ki diyeceğiz ama bu defa ki durum şu nedenle son derece kritik; birincisi şu son on yıllık derin yoğun baskı süreci sonrasında gördük ki hiçbir kazanımımız güvende değil. İkincisi, mevcut kazanımlarımıza ve fazlasına yönelik baskı alanları genişleyecek. Üçüncüsü bu politikalar bitmez tükenmez sürekliliği olan bir savaş politikasına evriliyor, yeni savaşlar kapıyı çalabilir, yeni çatışmalar kapıyı çalabilir, bu da kadınlar açısından yeni yıkımlar demek. Dördüncüsü bu sistem toplamında yoksulluk üretiyor ve kadına yönelik şiddet üretiyor yani Türkiye'de yaşadığımız sistem bir bütün olarak kesintisiz bir savaş politikasının, kadın kazanımlarına yönelik saldırıların, kadına yönelik şiddetin ve yoksulluğun tırmanmasının sosyal- siyasal- ekonomik ortamını yaratıyor. O zaman bizim yapmamız gereken şu; çok daha güçlü bir mücadele ile bütün bunları kesen bir alan olarak güçlü bir barış mücadelesi örmek. Neden bütün bunları kesen bir alan diyorum, biraz önce Hülya'nın anlattığı gibi aslında biz bunu deneyimledik. Kürtlere yönelik otoriter bir rejimin batıda kadınların daha özgür yaşaması için bir yaşam alanı bırakmayacağını gördük. Kestirmeden bir şey söylüyorum; demokrasi ya vardır ya yoktur. Kürt'e yoksa Türk'e de yoktur. Kadına yönelik şiddete karşı mücadele, kadınların iradesini, özgürlük alanlarını kabul etme, bunlara yönelik saldırıları durdurma isteği ya vardır ya yoktur. Gülistan Doku neden kayboldu sorusunun cevabı alınmıyorsa orada bir cezasızlık politikası varsa burada da Türkiye'nin batısında da kadına yönelik şiddet konusunda cezasızlık politikasının işletildiğini görüyoruz. Biçimleri değişebilir, oranları

değişebilir, yöntemleri değişebilir ama toplamında baskıcı otoriter zihniyet bizim hepimizin yaşam alanlarını, gündelik hayatlarımızı, artık insanca sürdüremeyeceğimiz kadar zorlamaya başladı. Bugün yoksulluktan bahsediyoruz gerçekten derin bir yoksulluk var. Artık emeğiyle, ücretle geçinmek diye bir şey kalmadı ortada, bu derin yoksulluğun nedeninin de Kürt sorunuyla ve savaş politikalarıyla bağlantısını görmeliyiz. Türkiye’de mülteciler üzerinden tartışılıyor Meclis’teki siyasi partilerin bir kısmı aslında e milliyetçi partilerin bir kısmı, “Mülteciler bize yük oldu da onun için ekonomimiz bu kadar çöktü” diyorlar. Oysa mesele bu değil, mültecilerle ilgili Avrupa’dan da yeterince para alındı, Birleşmiş Milletlerden de alındı, hatta bunların bir kısmı belki de mültecilere gitmedi, başka şeyler için kullanıldı. Ama kesintisiz olarak 2011’den bu yana Suriye’de devam eden bir savaş var ve o savaşın tek kapısı Türkiye; insan kaynağı lojistik kaynağı finansmanı her şey buradan gidiyor. Bugün HTŞ, Türkiye’nin kaşına gözüne hayran olduğu için değil yıllarca destek gördüğü için bu kadar yakın siyasal ilişkiler öngörüyor. Bugün Türkiye’de ekonomi çöktüyse bunun Şam’da bugün kurulan rejimle bir bağı var yani bu süreç öyle kendiliğinden olmadı. Colani denilen kişi bir yerden çıkıp gerçek bir devrim lideri olduğu için gelmedi o Şam’a. Kimileri böyle satmaya çalışıyor durumu ama biliyoruz, birileri eğitti donattı besledi politik perspektif verdi hazırladı oraya götürdü, Suriye rejimini kuşattı onlarla başka ilişkiler kurdu. Bunun bir maliyeti vardı, bugün Türkiye’de yaşanan bu derin yoksulluğun, artık insanların markete gitmekten çekinir hale gelmesinin böyle bir kaçak alanıyla doğrudan bağlantısı var. O savaş nedeniyle sürekli torbanın dibi delik kalıyor ve oradan sürekli dökülüyor, başka yerlere gidiyor kaynaklar. Tabii ki Türkiye’deki ekonomik sistemin kapitalizmi yeniden üretmek için belli sermaye gruplarına bazı şeyleri peşkeş çekiyor. Bu nedenlerin yanı sıra en büyük paranın savaşa gittiğini biliyoruz. Dünyanın her yerinde savaş politikaları çok pahalı politikalar. Bu iktidar da sıkıştığında dönüp, işte biliyor musunuz bu bir mermi kaç para, öyle kolay mı gidiyor bu işler diyor. Bizim şunu dememiz lazım, merminin kaç para olduğunu biliyoruz da arkadaş mermi atma, benim soframa ekmek koy, niye mermi atıyorsun. Bunu söylemediğimiz, sorgulamadığımız sürece bitmez savaşlar girdabı açılıyor. Neden söylüyorum bunu, şimdi bir taraftan içeride bir süreç mi var ne oluyor ne yapacağız nereye gideceğiz gibi meseleler konuşulurken, bir taraftan da çok net bir şekilde Kuzey Doğu Suriye’ye HTŞ rejimine kayıtsız şartsız teslim olacaksın diye bir politik söylem var. Bu aslında Suriye savaşını bitirmeme politikasıdır, demek ki biz geçtiğimiz 10-15 yıldır yaşanan savaş ve yıkımın faturası altında bu kadar ağır ezilirken, önümüzdeki dönemde de eğer barış politikaları için güçlü bir toplumsal refleksi açığa çıkaramazsak, bu gidişatı değiştiremezsek belki yeni savaşların alanı olacak Suriye. Yeni çatışmaların alanı olacak çünkü bir taraftan

İsrail'in Orta Doğu'daki politikaları bir taraftan HTŞ'nin varlığı bir taraftan da Kuzey Doğu Suriye'de az çok farklı kimliklerin kültürlerin inançların kadınların yan yana daha demokratik ilişkiler kurarak yaşamaya çalıştığı bir alan var. Biz önümüzdeki dönem kadın hareketinin toplamında, Türkiyeli kadın hareketi ile birlikte, ana eksenini savaş politikalarına karşı barış politikalarını güçlendirmek olan ve her birimizin durduğu yerden savaşın gündelik hayatımıza nasıl değiştiğini göreceğimiz bir çizgiyi örgütlemeliyiz. Aksi takdirde savaşın kimisine mültecilik olarak kimisine göç yolları kimisine taciz tecavüz kimisine yoksulluk kimisine ölüm kimisine işgal olarak hayatımıza nasıl döndüğünü ya da şiddetin ne kadar normalleşip kanıksandığını, kadın haklarını otoriter rejimin saldırıları ve nasıl beka söylemiyle nasıl bilmem kaçınıcı plana ittiğini görüyoruz. Buna karşı bir söz kurmadığımız sürece savaş politikaları gündemi sürekli domine ediyor ve burada da erkek egemen iktidarın ürettiği savaş politikaları üzerinden tartışmalar yürüyor ve bizim kadınların gündelik hayatları, hakları, kazanımları, beklentileri gündem dışına itiliyor. saldırı altında kalıyoruz. Ben, önümüzdeki dönem kadın mücadelesinin ortak ana ekserinin biraz savaşa karşı barış politikalarını öncelemek olacağını tahmin ediyorum.

Savaş ile kadın katliamları arasında bir bağ kurabiliyor musunuz? Çünkü toplum militarize ediliyor ve bireysel silahlanmada ciddi bir artış mevcut. Bunu savaş politikalarından çok bağımsız ele alamayacağımızı düşünüyorum, sizin bu konudaki fikriniz nedir, arada bir bağ kurabiliyor musunuz?

Hülya Osmanağaoğlu: Biz bunu 90'larda çok konuştuk hatırlarsanız, zorunlu askerlik ve kirli savaş döneminde. Özellikle askerden geri dönen gençlerde, savaş sonrası travmalar sebebiyle şiddet eğilimi çok yükseliyordu. Yoğun biçimde evdeki kadınlara yönelik şiddetin artması ve vahşileşmesi söz konusuydu. Hatta Uğur Yücel'in Yazı Tura filminde çok somuttu o kulak kesmeler. 2000'lerden sonra hem savaşın niteliğinin değişmesi hem üst üste gelen çözüm süreçleri, Kürt halkının artık kendi seçtikleriyle temsil edilebilmesi, internetin yayılması kirli savaş dediğimiz şeyin aslında bir tık geri çekilmesine neden oldu. Gerçi artık sorunlarını hani köyleri boşaltarak değil kayyum atayarak halleder hale geldiler. Bu son yıllarda ise erkek şiddetinin yükselişini birebir savaş politikalarına bağlamak mümkün mü tartışılır çünkü benzeri bir şeyi aslında Kemalist çevreler de İslamcılık yükseldiği için erkek şiddeti yükseliyor diye anlatıyor. Buna da temel olarak dinin kadınlara yönelik telkinlerini işaret ediyorlar. Ama biz yine de şunu da görüyoruz birincisi seküler erkekler de şiddet uyguluyor kadınları öldürüyor, ikincisi savaşın parçası olmamış erkeklerde de kadınlara şiddet uyguluyor. Bu nedenle patriyarkanın temsilcisi

AKP iktidarının, kadınları aileye kapatma ve esas işlerinin eş ve annelik olduğunu söyleme halinin, kadınların boşanmaması gerektiği ailelerin dağılmaması vurgusu, erkekleri cesaretlendiriyor. Aileyi korumak için yani 'yuvasını korumak için', 'göremediği çocuklarını görmek', 'kadın göstermediği için' vesaire diyerek şiddete yöneliyorlar. Şu son dönem için özel olarak bunları söylüyorum, şöyle bir sebebi var, esas olarak şu anda savaş sınır dışında sürüyor, askeri hareketler sınır dışında yapılıyor ve artık bir tür paralı askerlik yapılıyor. Yani yığınsal olarak 20 ay sonra savaştan eve dönüp olağan hayata dönen bir gençlik söz konusu değil.

Gültan Kışanak: Doğru bir tespit aileyi yücelten yani daha doğrusu ailenin içerisindeki erkek egemenliğini yücelten bu politika etkili. Çünkü gördüğümüz bu, ailenin erkeğinin sözü geçer. Mesela boşanmak; kadın boşanmak isterse erkek istemiyorsa o boşanma gerçekleşmez çünkü asıl söz sahibi olması gereken erkektir! Ya da bir genç kadın peşinden giden onu rahatsız eden bir erkekle evlenmek istemiyorsa onunla çıkmak istemiyorsa o şiddeti hak eder çünkü söz sahibi olan erkek itaat etmesi gereken kadındır! Bu politikalar, evet, erkek şiddetinin temelini oluşturuyor yani kışkırtılmış bir erkek egosu, erkeği irade olarak kabullenmek, kadını da ona tabi olması gereken bir varlık olarak konumlandırılan zihniyet, erkek egemen şiddetin temelini oluşturuyor. Fakat bunu zaman zaman çoğaltan, besleyen ve yaygınlaşmasına neden olan başka etkenler de var. Bu sadece bizde değil dünyanın başka yerlerinde de görünen bir şey. Savaş politikaları derken tabii ki biz mesela Balkanlarda, işte Yugoslavya dağılırken orada yaşanan savaşlarda, doğrudan kadına yönelik şiddetin bir savaş politikası olarak uygulandığı alanları da gördük; yani kadınlara yönelik tecavüzleri. Bütün savaş politikalarında aslında kadınlar fethedilmesi gereken ötekilerdir, karşı grubun, fethedilmesi gereken grubu, namusudur kadınlar. Onlar üzerinden savaş politikaları yürütülür ve bizde de mesela 90'lı yıllarda izlenen politikalarda aynı zamanda gözaltında cinsel şiddetin de tavan yaptığını, kadın bedenlerine yönelik saldırıların ne kadar yüksek olduğunu ve kadın bedenlerinin nasıl teşhir edildiğini gördük. Bunlardan korku üretmeye, karşı taraf olarak kodladıkları Kürtlerin 'namusuna bile el atılabiliyor', 'siz bizden bu kadar aşağıdasınız' duygusu yaratmak için uygulanan bilinçli politikaları gördük yaşadık. Fakat bunların dışında savaş politikalarının toplamda da toplumsal hayatlara şöyle bir etkisi var: Bir, şiddet kanıksanıyor bu çok önemli bir neden. Çünkü çevrede o kadar çok ölüm, kafa kesme, öldürme, kan, silah görüyorsun ki kanıksanıyor. Sadece sahada çatışma olarak gördüğümüz savaşın ötesinde savaş politikalarını sürdürülebilir kılmak için, sürekli özellikle film sektöründe, görsel dünyada şiddeti çok romantize eden, şiddeti hayatın bir

parçası olarak gösteren, erkeklerin şiddet gösterisiyle sonuç aldığını anlatan o kadar çok film-dizi yapılıyor ki bunlar öyle yabana atılır şeyler değil. Bunlar özel olarak o savaşı kanıksatmak için toplumsal alanda yürütülen özel savaş politikaları. İşte biz özel savaş politikaları dediğimizde toplumsal hayata şiddeti kanıksatmak için yapılan bir sürü başka atraksiyonu anlatıyoruz. Yoksa savaş öyle tek başına bir savaş olarak, hani Orta Çağ'daki gibi kahramanlık savaşı olarak insanların karşı karşıya geldikleri, birbirlerine silah sıktıkları bir alanda yürümüyor bütün bir toplumsal alanda yürüyor ve ötekine şiddet uygulamayı kendisinden aşağıda olanı şiddet uygulamayı meşru gören bir anlayış ortaya çıkıyor. O zaman erkek de diyor ki ben kadından üstteyim o niye beni dinlemiyor, devlet Kürt'ü vuruyorsa erkek de kadını vurabilir. Bu çok önemli bir mesele, şiddetin kanıksanması ve egemen olanın eline şiddet tekelinin meşru bir güç olarak verilmesi çok büyük bir sorun ve kadına yönelik şiddetin artmasında bunun çok önemli bir etkisi var. Kürdistan açısından da bunun savaşla bağını şöyle kurabiliriz, bu kayyumlar neden atandı bu savaş politikalarını sürdürürebilmek için atandı, kayyumlar atanınca ne oldu kadın kurumları kapatıldı, kadın kurumları kapatılınca şiddet gören kadının başvurabileceği destek alabileceği imkanlar azaldı. Ve kadınların şiddete karşı mücadelesi öyle bir şey ki sen toplumsal alanda bir değişim yaratamazsan tek tek şiddete uğrayan kadınları bulup o şiddet ortamından çıkartmak çok kıymetli ama hepsine yetişemezsin. Önemli olan toplumsal bir değişim yaratmak ve biz bunu geçmişte kadın örgütlenmesinin güçlü olduğu bir zamanda gördük, artık toplumsal değer yargıları değişmeye başlamıştı. Mesela bizde yaşlılar anlatırlar işte, eşini dövmeleyen erkek adam mıdır ki denirdi, onun için bazıları eşlerine kıyamaz içeri girer kapıyı kapatıp yastığa vurmuş eşini dövüyormuş gibi olsun diye. Çünkü bu bir değer yargısıydı yani daha güçlü olduğunu daha muktedir olduğunu göstermek için eşini dövmesi gerekiyordu. Fakat kadın özgürlük mücadelesinin büyümesiyle birlikte toplumsal değer yargıları değişti şimdi "ya sen utanmıyor musun eşine elini kaldırıyorsun" noktasına gelindi, böyle olunca bizim tek tek gidip yetişmediğimiz zamanlarda da kapı komşusu akrabası, yanındaki kadın, öbürü engelleyici oluyordu. Şimdi kadına yönelik şiddette bizim asıl yaratmak istediğimiz bu toplumsal değişim ve engelleyici olabilmek yoksa şiddete uğrayan bir kadını elimiz yetişirse kurtarıyoruz ama elimizin yetişemediği binlerce kadın şiddet görüyor. Bunu değiştirecek olan şey toplumsal değer yargılarıdır toplumsal değer yargılarını değiştirmeye başlamıştık biz, artık kızını istemediği kişilerle evlenmeye zorlayan, çocuk yaşta kızını evliliğe zorlayan aileler hor görülürdü, evin içerisindeki diğer kadınlar karşı çıkardı, mahalleli kadınlar karşı çıkardı. Güçleri yetmezse Parti'ye haber verirlerdi "gelin bu böyle yapıyor" derlerdi. Toplumsal değişim tetiklenmişti ve ciddi biçimde kadına yönelik şiddeti önleyici bir

toplumsal zemin oluşmuş ve neredeyse kadın cinayetleri sıfırlanmıştı. Şu anda kadın hareketinin örgütlü alanları zayıflatıldığı, kadın kurumları kapatıldığı için bu toplumsal dönüşüm savaş politikalarıyla ketlenmiş oldu. Yani doğrudan savaş içerisinde içerisindeki bireylerin işlediği suçların ötesinde, yaratılan siyasal ve toplumsal atmosferin ve yaratılan değer yargılarının kadına nasıl şiddet olarak döndüğünü biz, son 20 yıllık 30 yıllık hayatımızda birebir tecrübe ettik. Başka bir örnek vereyim, kadına yönelik bakış açısını değiştiren şeylerden birisi mesela, 90'lı yıllarda da evinden çıkmasına izin verilmeyen kadınların olduğu bir atmosferde, kadınlar Parti'ye geldiği zaman izin veriliyordu. Evdeki ölçü buydu, Parti'ye mi gidiyorsun tamam gidebilirsin, oldu. Bir süre sonra kadınlar partiye gidince sonrasında sokağa çıkmak için erkeklerden izin almak zorunda olmadıklarını anladılar. Ben niye sokağa çıkmak için ya da yapmak istediğim şeyi yapmak için erkeklerden izin alayım ki, dediler. Bu kadınların özgüveni gelişti kendi iradelerini açığa çıkarma gücü değişti. Bu savaş politikaları denilen ve savaş denilen hikaye öyle bardakta durduğu gibi durmuyor ki alanı çok geniş. Otoriter bir yönetimde güçlü olan zayıf olanı eziyor ya bu otomatik kadın erkek ilişkilerine tekabül ediyor. Erkek hemen diyor ki "ben güçlüyüm bana niye itaat etmiyorsun", kaldı ki bu iktidar şunu söyledi "itaat et rahat et."

Bugün izlenen politikaların kadınlar üzerindeki etkisi çok derindir. Kadınların buna karşı geliştirdiği yöntemler nelerdir ve kadın hareketi, mevcut koşullarda kadınların haklarını savunmak için nasıl bir strateji izliyor?

Gültan Kışanak: Benim bildiğim en iyi savunma örgütlenme yani bundan daha iyi bir savunma sistemi bilmiyorum çünkü bu gerçekten çok koruyucu. Kadınlar birbirlerinden haberdar olurlarsa birbirlerine dertlerini açabilirlerse yaşadıkları sıkıntıları sorunları anlatabilirlerse mutlaka birbirlerinin dertlerine sorunlarına da merhem oluyorlar ve birlikte güçleniyorlar. Kadınlar yalnız olmadığını bu sorunu sadece kendisinin yaşamadığını görüyor başka kadınların da yaşadığını ama beraber olurlarsa bunu aşabileceklerini görüyor başkalarının aşmış olduğunu gördüğünde oradan cesaret alıyor. Kadınların örgütlü olması son derece koruyucu bir şey. Bu politikalara, kadınların yaşam haklarını dahi ortadan kaldıracak kadar saldırgan bir erkek hegemonyasına karşı yapabileceğimiz en iyi şey, kadın örgütlenmesini güçlendirmek çünkü örgütlenme dediğimiz şey bana göre basit bir tanımla ortak iş yapabilme gücüdür. Örgütlü olarak bir tane işimiz var, nedir kadınlara yönelik saldırıları durdurmak ve kadının irade olarak kabul edilmesini sağlamak, eşit özgür bir birey olarak toplumsal ve siyasal yapı içerisinde var

olabilmesi. O zaman bunu yapmak için ne kadar çok kadın bir araya gelirse ne kadar çok kadın mobilize olursa ne kadar çok kadın harekete geçerse o kadar çok sonuç alabiliriz. Bir araya geldikçe de yeni yol yöntemler, yeni politikalar konuşuruz ne yapabileceğimiz konusunda daha parlak fikirler bulabiliriz onun için ben en önemli şeyin örgütlenmek olduğunu düşünüyorum. Ve öyle tek bir tane biricik örgütü falan olmaz bu mücadelenin. Hayatın çok çeşitli alanları var ve biz kadınlar hayatın çok çeşitli alanlarında çok çeşitli sorunlarla karşı karşıyayız, o nedenle de çok çeşitli örgütlenmelere ve çeşitli mücadele alanlarına ihtiyacımız var ama tabii ki bunların birbiriyle bağını, dayanışmasını, ortak mücadele politikaları üretmelerine de ihtiyaç var. Kadın hareketinin, Feminist Hareket'in çoğul karakteri de buradan geliyor, çoğul olması gerekiyor yani öyle biricik tek bir kadın örgütü değil ama farklı farklı yaşam alanlarından farklı farklı mücadeleyi yükselten örgütlenmeyi çoğaltan güçlendiren çalışmalar yapmak. Bunların politik hat olarak da birbirleriyle ilişki kurdukları dayanışma içerisinde oldukları, yer yer beraber hareket ettikleri birbirlerine deneyimlerini aktardıkları, birbirlerinden güç aldıkları bir kocaman kadın dayanışma ağının olması gerekiyor. Ortak mücadeleyle dayanışma farklı mı diye zaman zaman konuşuluyor, dayanışmak sanki benim sorunum değil de senin ama ben seninle dayanışıyorum gibi oluyor. Ama ben dayanışmaya o anlamı yüklemiyorum aslında dayanışma farklı kadın örgütsel yapıları içerisinde çünkü hayatın karşımıza çıkarttığı çok çeşitli sorun alanları var ve o sorunları çözmeye yönelik özgün örgütlenmelere ihtiyacımız var. Bu özgün örgütlenmelerin de birbiriyle dayanışması ortak mücadele perspektifiyle yan yana durması çok kıymetli.

Hülya Osmanağaoğlu: Gültan sorunun cevabını verdi, ben sadece onun verdiği cevapların son yıllara ilişkin örneklerini vereyim, tam onun söylediği eksenden çünkü arkadaşım o sırada hapisanedeydi örnekleri ben son yıllardan yaşadıklarımızdan vereyim. Biz şunu gördük kız çocuklarının kendilerine tecavüz eden adamlarla evlendirilmesi yönünde bir yasa çıkarmaya çalıştılar, tecavüzcüleri serbest bırakmaya çalıştılar bu yasaya tepkiyi tabii ki sokaklarda verdik ama sesimiz evlerde duyuldu. Aslında şunu gördüler AKP'ye MHP'ye ve türevlerine oy veren kadınların da buna onayı yok ve geri çektiler. İstanbul Sözleşmesi'ni bir iki kere denediler gündem ettiler ama yine aynı şeyi gördüler; evlerdeki kadınlar İstanbul Sözleşmesi'ni savunuyordu, kime oy verdiğinden bağımsız olarak dindar mı seküler mi ya da Türk mü Kürt mü olduklarından bağımsız olarak savunuyorlardı Sözleşme'yi. Aslında tam demin Gültan'ın anlattığı gibi, kadınların hayatın farklı yerlerinde aynı sorunları yaşarken, o sorunlar karşısında dayanışmacı politikada buluşmasını gösterdi hepimize o kampanyalar. Son dönemde Jin

Jiyan Azadî sloganları yükseldiğinde provokasyonla karşı karşıya kaldık ama bu gerçek değil aslında bunlar belirli kesimlerden gelen provokasyonlar. Biz şunu gördük İstanbul Sözleşmesi sırasında Amed’de Van’da binlerce kişi yürürken İstanbul’da da binlerce kadın yürüyordu ve aslında evlerden bu desteği aldık onun için Meclis’te, yani seçilen vekillerin oylarıyla değil bir darbe kararnamesiyle İstanbul Sözleşmesi’nden imza çekildi. Biz şunu biliyoruz, demin Gültan bir önceki soruda anlatmıştı, bölgede artık erkek şiddeti meşru bulunmadığı için, çevredeki kadınlar komşular müdahale ettiği için erkekler şiddet uygulamaya çekiniyorlar utanıyorlar diye. Biz de tam bunu görerek diyoruz ki artık kadınlar şiddetin kaderleri olduğunu kabul etmiyorlar başka kadınların sesini duyuyorlar, televizyondaki sesini duyuyorlar gazetedeki sesini duyuyorlar, komşularından duyuyorlar. Türkiye kadınların sosyal medyayı akıllı telefonları en yaygın kullandığı ülkelerden biri, sosyal medyadan görüyorlar ve şiddet karşısında boşanmanın hakları olduğuna ikna oluyorlar. Dayanışma dediğimiz şey bütün bu erkek egemenliğinin politikalarının iç içe geçmişliği karşısında beraber durmak için. Elbette ki sokağa döküldüğümüzde etkili oluyoruz, örneğin hiç unutmuyorum Beşiktaş’ta yapmıştık kız çocuklarının tecavüzcülerle evlendirilmesine karşı eylemi; o eyleme katılanların çevresinde böyle bir şey yaşanıyor muydu bilmiyoruz büyük ihtimal yaşanmıyordu. Ama biz şunu biliyorduk o politikanın devamının erkek şiddeti meselesinde İstanbul Sözleşmesi’ne geleceğini biliyorduk ya da işte müftülük nikahıyla yine küçük yaşta kız çocukların evlilik adı altında cinsel şiddete maruz kalmasının meşrulaştırılmasına sıranın geleceğini biliyorduk. Bu yüzden mesele sadece siyasetin oy’a nasıl tahvil edildiği değil kadınların kendi yaşam alanlarında kendi haklarına kendi ezilmişliklerine karşı politikalara sahip çıkmaları için kadınların bütününe içeren bir yerden politika üretmek gerekiyor. Ki zaten Gültan’ın demin anlattığı gibi öyle bir tek bir merkezleşmiş politika ile olması mümkün değil, farklı ezilmişliklerin farklı örgütlenmelerinin gerektiğinde yan yana gelerek ses çıkarması ile olabilecek bir şey. Savaş karşıtı mücadele ise bugün yeniden 8 yıldır bastırılan barış sesine karşı -aslında ilk olarak sizlerin hapse atılmasıyla başladı somut olarak- barış için kadın örgütlenmelerinin hayatın farklı alanlarından da olsa, savaş karşısındaki farklı konumlanışlarımızla da olsa yan yana gelerek, farklılıklarımızla barış politikasını örmek için toplantılar yapıyor Feminist Hareket ve Kürt Kadın Hareketi. Kürt feminist arkadaşlarımızla yeniden toplanıyoruz ve şu yeni dönemi tam da sadece Türkiye merkezli olarak değil, deminden beri konuşuyoruz, Türkiye’nin yayılmacı politikalarını hem Kuzey ve Doğu Suriye’yi hem Başur’daki yayılmacı politikaları ve savaş kışkırtıcılığını gören bir yerden barışı konuşuyoruz.

Savaştan bahsetmişken, bugün belirsizlik içerse de bir süreçten bahsediliyor ve insanlar bunun barışa ne kadar evrilebileceği noktasında emin olamıyor. Kadın hareketi buna dair nasıl bir yol izleyecek ve bu noktada ne kadar, nasıl ortaklaşacak?

Gültan Kışanak: Buradan baktığımızda da aslında bizim açımızdan kadınların barış politikalarıyla ilgilenmesi ve bu konuda politik öncelik olarak gündemlerine alması öyle Devlet Bahçeli'nin el sıkışmasıyla başlamadı. Türkiye'de kadınların çok güçlü bir barış için ortak mücadele geçmişi, deneyimi var ve bu konuda hem politik çözümlenmeleri hem teorik çözümlenmeleri var, bu konuda yapılmış çok sayıda atölye çalışması var. Çeşitli barış buluşmaları, konferansları, barış mitingleri, eylemleri etkinlikleri var. Bunların daha örgütlü bir şekilde ifade edildiği, Barış için Kadın Girişimi vardı, sonra Kadın Özgürlük Meclisi kuruldu. Biz Türkiye'deki kadınlar olarak şunu kadın politikalarımızdan doğru dönüp çözümledik, dedik ki biz kadınlar kadın özgürlük mücadelelerimizi ve kadın kurtuluş mücadelelerimizi daha güçlü yürütmek istiyoruz, bunun için de aynı zamanda bütün bu sorun alanlarını böyle dikey bir şekilde kesen savaş politikalarına karşı barışı savunmak, bizim için ilkesel bir tutumdur. Yani öyle konjonktürel bir mesele değil onun için savaşın kadınlara nelere mal olduğunu, savaşın militarizmin kadınların hayatını nasıl zorlaştırdığını ve erkek egemenliğini nasıl güçlendirdiğini teorik olarak da çözümlenmiştik pratik olarak da deneyimlemiştik ve buna karşı güçlü ortak bir mücadele deneyimimiz de vardı ve bu bizim için ilkesel bir durumdu. Şu geçtiğimiz 8 yıllık 10 yıllık süre içerisinde, diyelim ki 2015'ten sonra, çok sert bir şekilde yeniden savaş politikalarının devreye girmesiyle birlikte ve daha da otoriter bir yönetimin bütün kadın mücadele alanlarına yönelik saldırını yükseltmesiyle, belki barış meselesini konuşmak geri plandaydı bir parça. Ancak barış mücadelesi ilkesel olarak kadın mücadelesinde teorik ve politik olarak da feminist mücadelede önemli bir yere oturuyor ve önemli de bir geçmişi var. Şimdi Hülya hep böyle dışarıdaki mücadeleden örnekler verdi, ben de kendi yaşadığım alandan küçük bir örnek vereyim, mesela son yerel seçimlerde Ankara'dan bir adaylık durumum söz konusu olmuştu. Aslında o zaman böyle kimse kimseyle el sıkışmıyordu ama biz kadınlar Ankara'yı sembolik bir yer olarak tercih ettik. Ankara'ya, Ankara'dan Türkiye'nin dört bir yanına barış köprüleri kurma iddiasıyla biz yola çıkıyoruz, bu bizim için herhangi bir belediyeyi kazanma iddiası değil, barışı kazanma iddiasıdır, bu savaş politikalarına karşı özgürlüklerimizi kazanma iddiasıdır, diye yola koyulduk, demokratik bir ortak geleceği kazanmak istiyoruz asıl, dedik. Yani bu son dönemdeki gelişmeler bizim için yeni bir durum değil onu ifade etmek istiyorum. O nedenle de biz dönüp sadece bu son gelişmelere bakmıyoruz, acaba ne olacak bu hafta grup toplantısında ne söyleyecekler,

ne olacak, kim kiminle görüştü, kapalı kapılar ardında ne oluyor falan, biz kadınlar bunları çok merak etmiyoruz. Neden merak etmiyoruz; dile bakıyorsun söyleme bakıyorsun pratiğe bakıyorsun iler tutar tarafı yok, bir taraftan her gün şöyle ezerim böyle bitirdim derken bir taraftan da yok barışıyorum deyince, insanlar doğal olarak anlamıyorlar. Ne oluyor diye oraya bakmak orayı takip etmek seyretmek değil kendi bulunduğumuz alanlardan savaşa karşı barış mücadelesini yükseltme perspektifiyle bir zamandır çeşitli buluşmalar, toplantılar yapıyoruz kadınlarla hem İstanbul'da hem Ankara'da bir araya geldik. En son ben HDK'nin İzmir'deki, İzmir Barışı Konuşuyor toplantısına katıldım oralarda da çeşitli toplantılar yapıyoruz. Yani kadınlar seyreden değil müdahale eden bir politik hatta duruyorlar ve güçlü bir şekilde savaş politikalarına karşı barışı kazanmak, sadece konuşmak için değil kazanmak için bir tutum almış durumdadır. Bununla ilgili çalışmalar sürüyor çeşitli toplantılar yaptık önemli tartışmalar yürüttük ve bu toplantıları önümüzdeki günlerde de devam ettireceğiz, orada ortaya çıkan durum şu; herkesin az çok üzerine ortaklaştığı konular, bir, bizim geçmiş deneyimlerimizden barış deneyimlerimizden kadınların barış mücadelesindeki deneyimlerini gözden geçirmek. İkincisi, daha güçlü bir şekilde sürece müdahil olmak, üçüncüsü nasıl bir barış, aslında kastettiğimiz ne, bunu konuşmak çünkü o yüksek siyasette nasıl bir barış sorusu hiç konuşulmuyor biz kadınlar bunu konuşmak istiyoruz. Bir de savaş gündelik hayatlarımızda her birimize nasıl değdi nasıl değişiyor bundan sonra ne gibi risklerle karşı karşıyayız. Ve biz birbirimize hikayelerimizi anlatarak birbirimizi anlamaya ve kadınların bu konudaki toplumsal refleksini güçlendirmeye çalışıyoruz böyle bir çıkış yapmak genel olarak herkesin ortaklaştığı nokta. Soyut teorik bir değerlendirme, bekleyen, seyreden değil kendi hayatından kendi pratiğinden yola çıkarak katılmak dahil olmak ve kadınların barış sözünü çoğaltmak üzere bir çıkış yapmak istiyoruz.